

KVÁLTO SZO

TARTALOM

M. Nagy Ottó: A hitvalló egyház. — Maksay Albert: Az oxfordi és az edinburghi ökuménikus világkonferencia ismertetése. — László Dezső: A divatba jött egyház. — A protestáns küldmisszió helyzete ma. — Nagy Zoltán: Az elvesztett hitel. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. B. S : Dr. Nagy Géza: Akik kösziklára építettek. KÉZ A KÉZBEN. Nyárádmenti szénior-munka. — HIREINK.

IRKESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1937

Előkészületben!

Előkészületben!

Hivatás és élet.

Dr. Imre Lajos ref. theologiai tandr beszédei és írásai közel két évtizede vezérlik az ifjúságot és nevelik arra, hogy az evangéliumi igazságokat saját életében megvalósítsa, hogy ne csak az íhlet ritka perceiben, de a hétköznapiokon is hivatásszerűen érezze a különböző utakat Jézushoz és a feladatot, hogy az igének megtartója legyen.

Imre Lajosnak legújabb könyve a „HIVATÁS ÉS ÉLET”, mely közelebbről hagyja el a sajtót, új határkövét jelenti a szerző munkásságának. A könyv első részében az író keresi és megtalálja a Láthatatlan Utitársat, aki ígéret és parancs a hívőnek. A második rész prédikációiban egyéneken keresztül szól a gyülekezetnek. A harmadik részben a misszió és a nevelés alapszempontjait és legfontosabb kérdéseit tárja az olvasó elé.

Ez a nagy hittel és hivatással megírt, harminchat tanulmányt predikációt és előadást tartalmazó könyv nem hiányozhatik senkinek az asztaláról, aki a modern hitélet kérdéseivel foglalkozik, de egyben azoknak könyvtárából sem, akik vezérlő erőt akarnak méríteni maguknak a mai élet útvesztőjéhez.

A könyv előjegyzési ára 150 Lei. Megjelenés után a bolti ára sokkal magasabb lesz.

Előjegyzési határidő: 1937 november 20.

Előjegyezni lehet a „Minerva” Könyvkiadóvállalatnál Cluj-Kolozsvár, Str. Baron Pop 5.

Megjelent!

Megjelent!

A mi dalaink

ifjúsági daloskönyv második bővített kiadása. Ára 15 Lei.

Dr. Ravasz László:

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron előállítva ára: 200 Lei.

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei.

DR. NAGY GÉZA:

Akik kösziklára építettek.

Ára 150 Lei.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XI. ÉVFOLYAM

1937. NOVEMBER.

11. SZÁM.

A hitvalló egyház.

Szinte naponként hallunk, olvasunk róla a német protestáns egyház helyzetével kapcsolatban. Könnyen juthatunk arra a gondolatra, hogy a hitvalló egyház olyan alakja az egyháznak, amely csak a jelenlegi németországi viszonyok közt alakulhatott ki és máshol szó sem lehet róla. A valóság az, hogy a hitvalló egyház bárhol kialakulhat, ahol az egyház igazán él. Sőt ki kell mondanunk azt, hogy az élő egyháznak hitvalló egyházzá kell átalakulnia, máskülönben nem tölti be Istenőt nyert hivatását.

A hitvalló egyházat sokszor összetévesztik a hitvallásos egyházzal. Pedig a kettő különbözik egymással.

A hivallásos egyháznak jellemző vonása, hogy vannak elismert, tiszteletben tartott, az egyház munkájában szerepet játszó, az egyház életét és rendjét több kevesebb befolyás alatt tartó régi vagy újabb keletű hitvallási iratok. Ilyenek például a mi egyházunkban a Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás. A hitvallásos egyház, mikor a hitéről számot kell adnia, egyszerűen hivatkozik ezekre az iratokra. Az egyház felnövekvő új nemzedéke megismeri és megtanulja ezeket a hitvallásokat és azok szempontjait érvényesíteni igyekszik az egyházi élet minden területén.

A hitvalló egyház más. A hitvallás benne nem egy nagyon megbecsült és sokszor használt irat, hanem az egyház minden tagjának gondolkozását és tetteit életre-haldíra meghatározó döntés, gyökeres állásfoglalás Isten igéje mellett. A hitvalló egyház sem marad természetesen hitvallási irat, hitvallási tételek nélkül, de ezeket rendszerint kemény támadások keresztüztüében ő maga termi meg. De soha sem ezek a tételek, hanem az azokat kitermő hit és engedelmesség teszik az egyházat hitvallóvá. Ahol az Isten igéjéből nyert igazságon kívül semmi másról sem akarnak tudni semmi vonat-

kozásban és az Isten igéje és Lelke által ébresztett hitet többre becsülik még az életnél is és érette minden kockázatot vállalnak. Ott és csakis ott van hitvalló egyház. A hitvallásos egyház az elődöktől örökölt vagyonban csendes biztonságban dolgozó örökshöz hasonlít, a hitvalló egyház pedig olyan férfihez, akinek életét veszélyeztető közelharcban kell védenie magát és amiye van, a redtőre ellenségektől.

A legjellemzőbb vonása azonban a hitvalló egyháznak az, hogy emberek sohasem képesek létre hozni. Emberi munkával és fáradozással lehet az egyházat népesebbé tenni, anyagilag erősebb alapokra helyezni, lehet benne rendet teremteni, munkáit el lehet mélyíteni, ismeretlen munkákat lehet bevezetni, életét mozgalmassabbá, elevenebbé lehet tenni, a világ felé tekintélyt és sikert lehet számdra biztosítani, csak egyet nem lehet: nem lehet hitvallóvá tenni, mert azt test és vér nem munkálhatják, csak egyedül Isten. De mert nem lehet az egyházat hitvallóvá tenni, épügy nem lehet megakadályozni sem abban, hogy amikor Isten kegyelme munkálni kezd benne, ne legyen hitvallóvá. Isten észrevétlenül gyűjti azokat, akiket arra méltóztat, hogy a Jézus Krisztus nevét valóban vallják és magukat neki élő háláldozatul adják s azután, amikor jönnek látja, kikerülhetetlen kényszer elé állítja, harcba küldi őket az Ő igéjéért.

Bár az egyházat hitvallóvá egyedül Isten teszi, mégis az egyházat alkotó emberek, az egyház tagjai által viszi azt véghez. Isten embereken, Krisztus által foglyul ejtett, hívő és engedelmes embereken keresztül munkálkodik. Istennek nincs szüksége sok emberre, hogy az egyházat hitvallóvá tegye. Nem szükséges az sem, hogy az a pár ember, akiken keresztül Isten átalakító munkáját végzi, e világ szerint a legelső helyen állók és leginkább elismertek legyenek. Isten tud és szokott dolgozni jelentéktelen és lekicsinyelt embereken keresztül is.

Bárkit használ is azonban eszközének, feltétlen engedelmességet és hűséget kíván tőle az Ő szavához. A Krisztusban hangzó igéhez hű emberi életek szolgálatán keresztül állítja fel azokat a jeleket, amelyek a hitvalló egyház jelenlétét mutatják.

A hitvalló egyház ott van — ez az első jel — ahol az ő és újszövetségi szentiratokat, mint a Jézus Krisztusról való bizonyágtételek könyvét tekintik az élő és igaz Isten kijelentése egyetlen forrásának és sem helyette, sem mellette más forrást el nem ismernek. A hitvalló egyház Isten, Jézus Krisztus mellett mindig úgy tesz vallást, hogy egyuttal a Biblia mellett is vallást tesz.

A hitvalló egyház ott van — ez a második jel —, ahol Istennek a Jézus Krisztusban testet öltött, a Bibliában írott bizonyágot nyert igéjét hirdetik avégre, hogy az emberek élő hitre jussanak. Itt is fennáll ugyanaz a kizárólagosság, ami a Szentírással szemben: a hitvalló egyház egyetlen módját látja Isten akarata szolgálatának: Isten igéjének hirdetését, szakramentumszolgálatással és imádsággal kapcsolatos prédikálását. Isten az Ő egyházát nem egyébbel, hanem kizárólag az Ő igéje tiszta hirdetésével akarja fenntartani, Isten országlása megvalósulásának ez az egyetlen záloga. Az ige-hirdetésnek és az egyház által és az egyház által hirdetett ige szolgálatának sok alakját és alkalmát ismeri a hitvalló egyház, de helyébe vagy mellé nem enged, nem fogad semmit.

Végül a hitvalló egyház ott van, ahol, har-

madik jelül, az egyháznak, mint Isten népének, kizárólag az Isten igéjéből fakadó élete és rendje, szolgálatai és hivatalai vannak, ezen vonatkozásban is tehát kizárólag Isten igéjének hatalma és uralma alatt áll, sem más, sem több úrnak szolgálni nem hajlandó.

Minél jellegzetesebbek és kétségbevonhatatlanabbak ezek a jegyek a hitvalló egyhádon, annál bizonyosabban és élesebben kerül a hitvalló egyház ellentétbe és harcba olyan hatalmakkal, amelyek e jegyeket és a mögöttük álló magatartást és életet veszedelmesnek és megsemmisítendőnek tekintik. A fellángoló harc legfontosabb mozzanataiban születik meg (ezt tekinthetjük negyedik jelnek) az egyház tanításainak a helyzethez szabott formában való összefoglalása és hirdetéseképpen az egyház hitvallási irata, szövege.

Ezek a gondolatok a hitvalló egyházzal minden olvasót odakényszerítenek egy kérdés elé: Hitvalló egyház tagjának ismerem-e én magamat? Ügyeljünk, mert a kérdés kétlű. Az egyház hitvallóvá csak hitvalló tagokon keresztül lehet — ez az érem egyik oldala. A másik: a hitvalló egyházzal csak az tartozhatik, aki maga is hitvalló. A hitvalló egyháznak nincsenek, nem lehetnek névleges tagjai. A szégyenkezés és bűnbánat, a szabadság utáni vágy és reménység ösztönözzenek bennünket a kegyelmes Istenhez való imádságra: Jövel Szentlélek Uristen! Cselekedj, hogy ne szégyeljük vallást tenni a mi Urunkról.

M. NAGY OTTÓ.

Az oxfordi és az edinburghi ökuménikus világkonferencia ismertetése.

Századunk keresztyén életének legfontosabb közösségi megmozdulása a különböző egyházfelekezeteknek az az összefogása az anyaszentegyház Krisztusban való egységének helyreállítása céljából, melyet ökuménikus mozgalom néven ismerünk. Az ökuménizmus fogalma aránylag kevesek előtt ismeretes országunkban, de külföldi híltestvéreink annál nagyobb figyelmet szentelnek neki, különösen a világháború óta eltelt évtizedekben.

Mi az ökuménizmus? Hajdan „ökumené” alatt a lakott világot, jobban mondva a világnak azt a részét értették, amelyet a görög-római világbirodalom kormányzati körébe tartozó országok népei laktak s ilyenformán a kifejezés átvitt értelemben a birodalom politikai egységét jelezte. Később, a keresztyénség első századaiiban az egyház szóhasználatában az „ökumené” szót annak az egységnek a megjelölésére alkalmazták, amelyet az akkori keresztyénség egészének egy egyetemes közösségbe való összefoglalására törekvő hitvallásalkotó zsinatok igye-

keztek szolgálni. Ugyanennek az egységeszmének a kifejezésére vették át a régi egyháztól az „ökumené” vagy „ökuménikus” szót azok a mai modern egyházi kezdeményezések, amelyek a keresztyénség megoszlott voltán szeretnének segíteni.

Több ilyen ökuménikus jellegű keresztyén egyházi összefogásról tudunk, ma azonban kiváltképpen kettő áll közülük a világ érdeklődésének előterében. Egyik az úgynevezett *Life and Work (Élet és Munka) mozgalom*, melyet a gyakorlati keresztyénség világmozgalmának neveznek, mert a keresztyén egyházaknak olyan együttműködését sürgeti, ahol gyakorlati téren az esetleges hitvallási ellentétek dacára is vállvetve dolgoznak a különféle felekezetek. Emlgetik stockholmi mozgalom néven is, mert néhány Söderblom Náthán akkori upsalai evangélikus érsek fáradozására 1925-ben Stockholmban ült össze a mozgalom első világkonferenciája. A másik a *Faith and Order (Hit és Egyházszervezet) mozgalom*. Ennek 1927-ben Lausan-

ne-ban volt az első világkonferenciája s szervezőinek sorában különösen az azóta elhunyt Brent amerikai püspök neve emlékezetes. Ez a mozgalom a hittani és hitvallási kérdések tisztázása útján iparkodik a megbontott keresztyén egység helyreállítását előmozdítani.

Tulajdonképpen mindkét mozgalom közös eredetre tekinthet vissza. Az első nagyobb-szabású egységtörekvés 1908-ban az amerikai egyházak szövetségkötésében nyert kifejezést, Federal Council of the Churches of Christ in America (az amerikai keresztyén egyházak szövetségi tanácsa) névvel. Két évvel később a skóciai Edinburghban a külmisziót gyakorló egyházak tartottak egy külmisziói világkonferenciát, amelyen körülbelül 2000 egyházi kiküldött vett részt és megállapította, hogy a külmisziói területeken nagy hátrány az anyaegházak felekezeti tagoltsága, tehát mindenekelőtt a misziói munkában való együttműködésre, összefogásra van szükség, de ennek alapjaként keresni kell a hitbeli egységet és az egyházak szervezetének olyan módosítását, mely az együttműködés keretétül alkalmas. Az együttműködés és összefogás célkitűzését karolta fel aztán az *Élet és Munka* mozgalom, a hitegység és szervezet kérdésének munkálását vállalta a *Hit és Egyházszervezet* mozgalom, még pedig többé nem csupán a külmisziói munkára való tekintettel, hanem minden vonatkozásban.

Az említett két ökuménikus mozgalom az utóbbi években maga mellé vonta az Egyházaknak a Nemzetközi Barátság szolgálatában álló Világszövetségét és ifjúági tagozatai révén az Ifjúsági Keresztyén Egyesületek Világszövetségét, valamint a Keresztyén Világ-diákszövetséget. Nem olvasztotta be, de annyira maga mellé vonta, hogy az ökuménikus célkitűzések munkálása jelenleg már szinte teljesen egységes világprogramm szerint történik. Legújában, a két mozgalom oxfordi, illetőleg edinburghi második világkonferenciáján már kimondták az *Élet és Munka*, valamint a *Hit és Egyházszervezet* mozgalom közös ökuménikus keretbe való tömörítését is.

Az eddigi rövid összefoglalásból is kitűnik, hogy az ökuménikus mozgalom több és más, mint internacionális. Az internacionalizmus fogalma az emberiség különböző politikai országokra való szétszakadásának szükségszerű és befejezett tényként való elismerésén alapszik, holott az ökuménizmus meggyőződése szerint a nemzeteket szétválasztó ellentételnél hatalmasabb a Krisztusban való keresztyén közösség testvéri kapcsa, tehát a nemzetek életében mindenekelőtt ennek az érvényesítésére kell törekedni. Éppen ezért több és nagyobb az ökuménizmus az interdenominacionalizmusnál, a felekezetköziségnél is. A felekezetköziség ápolása az egyházak közti szakadás végérvényes elismerése. Az ökuménizmus ellenben azt vallja, hogy jóllehet a világ keresztyénsége felekeze-

tekre bomlott, a Krisztus anyaszentegyháza ma és mindörökké egy s egységében minden igazi keresztyén felekezetnek meg kell találnia a helyét, hogy az egyházak, még ha felekezetekként is, de föltétlenül az egy test egységének egy hitet valló és együtt dolgozó tagjaiként szolgálják Krisztus ügyét.

Az ökuménikus mozgalom nagy jelentőségét az bizonyítja, hogy — bár a római katolikus felekezet kivonta magát a neki felajánlott együttműködésből — egyébként a világ összes keresztyén egyházai részt vesznek benne, úgy, hogy ilyenformán az ökuménizmus mintegy kétszázfémillió protestáns és százhetvenmillió görög-keleti orthodox keresztyént képvisel.

Erdélyi református egyházunk kezdettől fogva melléje állt az ökuménikus mozgalomnak. A stockholmi *Élet és Munka* konferencián 1925-ben Ugron István egyházkerületi főgondnok képviselte egyházunkat, az utóbb létesült *Élet és Munka* ökuménikus tanácsnak pedig Ugron Istvánon kívül gróf Bánffy Miklós főgondnok is tagja volt. A romániai evangélikus és a görög-keleti orthodox egyház szintén csatlakozott az ökuménikus mozgalomhoz. Most még nem érkezett el az idő, de el kell jönnie, amikor az ökuménikus szellem a görög-keleti román és az evangélikus szász hittestvérek keresztyén lelkét rá fogja vezetni a magyar református atyafiak igaz megbecsülésére és szeretetére.

Az idén, 1937 nyarán, az *Élet és Munka mozgalom július 12-től 26-ig Oxfordban, a Hit és Egyházszervezet mozgalom augusztus 3-tól 18-ig Edinburghban tartotta második világkonferenciáját*. Öt világrész negyvenöt országából mintegy százhusz egyház képviselőtében az oxfordi konferencián körülbelül 800, az edinburghin körülbelül 600 képviselő jelent meg. A romániai református egyház erdélyi egyházkerülete Maksay Albert theologiai tanárral képviseltette magát.

Az egybegyűlt kiküldöttek sokszínű összetételéről fogalmat nyújthat, ha a küldő egyházak közül felemlítjük az anglikán, a baptista, a görög-keleti orthodox, a kongrenacionálista, a lutheránus, a methodista, az ókatolikus és a presbyteriánus-református felekezeti közösségeket, amelyek mindegyike sajátos hitvallási fel fogást és külön hitbeli meggyőződést képvisel, nem is szólva arról, hogy a százhusz képviselt egyház sorában még a hasonló felekezethez tartozók sincsenek minden kérdésben azonos véleményen.

Mindkét konferencia sajnálatos nélkülözötte a hitvalló német evangélikus egyház képviselőit. A német birodalmi nemzeti szocialista kormányzat megakadályozta őket abban, hogy a két nagy ökuménikus világgyűlésen résztvehessenek, de az oxfordi konferencia megnyitásakor a canterbury-i érsek ajkáról elhangzott megállapítás szerint a német delegátusok távolléte hangosab-

ban kiált, mintha ott lettek volna és elmondták volna a panaszaikat.

Az *oxfordi Élet és Munka konferencia* anyagát egyházi és világi szakemberek sok évi előkészülete után öt konferenciacsoport dolgozta fel. Egyik csoport az egyház és a nemzet viszonyát, a másik az egyház és az állam kérdését vizsgálta, a harmadik csoportban korunk szociális és gazdasági problémáiról, a negyedikben a keresztyén nevelésügyről volt szó, az ötödik csoport pedig az egyháznak a nemzetközi világban betöltendő hivatásával foglalkozott. A konferenciacsoportok behatóan megbeszélték a rájuk bízott kérdéseket, azután a megállapításaik és javaslataik a konferencia egésze elé kerültek megvitatás és végleges elfogadás végett. Az elfogadott megállapodásokat végleges szövegezésben a konferencia vezetősége minden egyháznak el fogja küldeni, kérve azok megszívlelését és az egyes egyházak adott viszonyai között való felhasználását.

Oxfordban a világ keresztyénisége megpróbált szembenézni az élet mai legidősebb problémáival és nehézségeivel. Ebből kifolyólag a konferenciát valóban a gyakorlatiasság és a valóságkeresés jellemezte, úgyhogy az *Élet és Munka* mozgalom praktikus irányító szelleme megfelelően érvényesülhetett, de méltó a feljegyzésre az a tény is, hogy a viták és megbeszélések legtöbbször egészen a végső teológiai alapgazságok fűrkészéséig hatoltak vissza, bizonyosságául annak, hogy a teológiától elvonatkoztatott gyakorlatiasság gyökértelen és hiábavaló. Voltaképpen tehát az oxfordi konferencia azt cselekedte, hogy az Ige mérlegére állította az egyházat és a világot. Érthető, ha ennek az értékelésnek a következménye gyanánt ismételtén felhangzott a sürgetés, hogy az egyháznak magának kell mindenekelőtt bűnbánatot tartania, az egyháznak kell elsősorban megtérnie a világ útjairól, az egyháznak kell előbb az önnön megújulásáért könyörögnie, csak azután felelhet meg Istentől kapott megbízatásának. Igaz, hogy némelyek tiltakoztak az egyház bűnösségének megállapítása ellen, de ez az „*egyház*” szó jelentésének eltérő értelmezésén alapult. A Krisztus anyaszentegyháza, a diadalmas egyház kétségtelenül szent és büntelen. Ezt mindenki elismerte. Az intézményes, látható, történelmi egyház és annak megannyi felekezete ellenben bűnös, vagy legalább is felelős a világ bűneiért.

Sokan kielégületlenül jöttek el az oxfordi konferenciáról. Azt velük a szemére, sőt vádúrójják fel neki, hogy nem hozott határozott döntéseket és nem kényszerítette a világot a végső válság felismerésére. Fogyatékoságának tartják, hogy megállapodásainak egyhangú megszavazása érdekében megalkuvásra volt hajlandó s emiatt a szava nem zeng hitvallásszerű erővel és bizonyossággal. Az ilyen beállításnak van igazsága, de van tévedése is. Oxford nem akart,

nem akarhatott, a végső elintézkések és a befejezett tények konferenciája lenni. Ha az akart volna lenni, ökuménikus programját tagadta volna meg és végzetes csödbe került volna. Az oxfordi konferenciának az volt a rendeltetése, hogy egybegyűjtse azokat az úttörőket, azokat az előcsapatokat, akik feladatukul vállalják, hogy a maguk körében és területén felhívják a figyelmet az egyháznak a mai világválságban elhatalasíthatatlanul végrehajtandó kötelességeire.

Alljon itt csak egy néhány mondat az oxfordi konferencia hitet sürgető és lelkiismeret-ébresztő nagy ténymegállapításaiból.

Az egyháznak kötelessége hálával fogadni Istennek azt a kegyelmi ajándékát, amelyet a nemzeti közösségekben nyújtott az emberiségnek. Ezzel kapcsolatban feladata az egyháznak a nemzeti önzés, gőg és önteltség bűnei ellen való harc. A beresztyén egyház, mint fajok felett álló közösség, mint a szentek egyessége, tiltakozik a fajok olyan osztályozása ellen, amely bármelyik fajt felsőbbrendűvé nyilvánítja a többi fajknál s előnyöket igényel egy faj részére a többiek rovására. Az államot az egyház, mint történelmi valóságot nézi és fogadja el, de Istenhez való viszonyának szempontjából értékeli. Ezért a kötelessége nem merül ki az államhatalomnak való engedelmességben, hanem kiterjed az állam evangéliumi alapon álló bírálására is, ha azt az államhatalom részéről állampolgárok és egyháztagok személyi és vallási szabadságát veszélyeztető törekvések szükségessé teszik. A többségi és kisebbségi egyházakra vonatkozó állampolitikai intézkedésekben az egyháznak mindig a teljes egyenjogúság elvét és gyakorlását kell követelnie s ahol ez veszélyben forog, a többségi egyházaknak kötelességük a kisebbségi egyházakat az állammal szemben védelmükbe venniük.

Hosszasan lehetne folytatni az oxfordi konferencia pontjainak ismertetését, de helyszűke miatt nincs rá alkalom.

A Hit és Egyházszervezet mozgalom világkonferenciája Edinburghban folyt le. Itt a keresztyén anyaszentegyház egységének és tagoltságának kérdései a teológiai gondolkodás és vizsgálódás mérlegére téve kerültek Isten kijelentésének megtétele alá. Az edinburghi konferencia négy csoportja egy nagy teológiai kérdéssel tusakodott. 1. Az Úr Jézus Krisztus kegyelme. 2. Krisztus egyháza és Isten ígéje. 3. Az egyházi szolgálat és a sakramentumok. 4. Az egyház egysége életfolytatásban és istentiszteletben. Az első és második csoportba berosztott delegátusok teljes egyetértésre jutottak és egyhanguan hozott határozatként terjesztették a véleményüket a konferencia teljessége elé. Isten kegyelme a keresztyén hit alapja, a sakramentumok érvényességének egyedüli biztosítéka és az üdvösség egyetlen forrása a Krisztus által. Ennek vallásában nincs eltérés a keresztyén egyházfelekezetek között. Hasonlóképpen közös

meggyőződéssel vallja mindegyik keresztyén egyház azt is, hogy a hit és életgyakorlat legfőbb meghatározója a Szentírás s noha az orthodox egyházak a hagyomány, mint egyházi élet eleven folyama, tekintélyét is hirdetik, azt ők sem vitatják, hogy a hagyomány nem állhat ellentétben a Szentírással. Már a harmadik csoport megbeszélései nem tudták álhidalni a sakramentumok és az egyházi szolgálat kérdésében fennálló véleménykülönbségeket. Ezen a téren még sok elmélyedésre, alázatra és hívő tanulmányozásra lesz szükség, mielőtt az elkövetkezendő ökuménikus világkonferenciák valamelyikén felcsendülhet majd az áhított összhang. A negyedik csoport számos olyan érintkezési pontot és lehetőséget talált, amelyek az egyházak egymás felé való közeledésének ösvényeitől felhasználhatók, de a szentek tiszteletére nézve ez a csoport szintén csak az elháríthatatlan véleménykülönbséget tudta bejelenteni a teljes konferenciának.

Tisztlában kell lennünk azzal, hogy az edinburghi megoldatlan kérdések nem jelentik az ökuménikus összefogás kudarcát. Nagyon fontos tény már maga az is, hogy a különböző felekezetek theologusai itt szemtől-szembe és

közvetlen közlőrl ismerték meg egymás állásfoglalását. Egyik református delegátus az Egyesült Államokból találóan jegyezte meg: „Közünk, amerikaiak között, sokan vannak olyanok, akik most látnak először eleven görög keleti püspököt. Még elképzelni is nehéz, hogy két hét alatt hiánytalanul teljes belső megértésre tudjunk jutni éppen a legsúlyosabb theologiai problémák tekintetében azokkal az egyházakkal, amelyeket eddig egyáltalában nem ismertünk.”

Az oxfordi és az edinburghi ökuménikus világkonferencia mindenesetre útverés, előrelépés az egyház megismerése terén. Egymás megismerése pedig okvetlenül segíteni fog abban, hogy Pál apostol igéje szerint „együtt felbuzduljunk egymás hite által.” (Róm. 8:12.)

Remény van rá, mivel a két konferencia közös tervet fogadott el erre vonatkozólag, hogy a két nagy ökuménikus munkaág, esetleg még más ökuménikus egyházi megmozdulások közreműködését is megnyerve, már a közeljövőben együtt és egységesen fogja folytatni a tevékenységét, a két mozgalom képviselőiből alkotandó Egyetemes Egyházi Tanács (World Council of the Churches) által.

Maksay Albert.

A divatba jött egyház.

Nemcsak nálunk, hanem széles körben lehet szemlélni azt a tényt, hogy mialatt a világ egyik felében, a kommunista uralom alatt, mindent megtesznek az egyház eljelentéktelenítésére, az alatt egyre követelődőbb hangzik az igény, mind több és több ponton kell az egyház munkáját igénybe venni, mind több és több munkát kell az egyházon keresztül elvégezni. Az egyház divatba jöttét világviszonylatban a németországi nemzeti szociálista felfogás tette általánossá. Ez a kommunizmussal szemben álló irányzat nagyon jól tudja, hogy milyen óriási jelentősége van a hitnek az emberek lelkében, ezért az egyház elpusztítása helyett a saját maga felfogásának megfelelően új egyházi rendet, szellemet és munkákat alkotott, hogy így felfogásának és munkájának nagyobb hitelt tudjon adni. Amilyen mértékben erősödött a hitlerizmus, olyan mértékben kezdtek meglátni, hogy milyen óriási jelentősége van nevelési, erkölcsi, művelődési és nemzeti szempontból az egyháznak. Ezt főleg olyan emberek látták meg, akik addig nem sokat törődtek az egyház lényegbevágó munkáival és feladataival. Nem magából az egyházból, hanem az egyházon kívülről jutottak el az egyház jelentőségének meglátására. A mi mai adott helyzetünk természetesen kedvezett ennek a felfogásnak. Ma már alig találunk olyan mozgalmat, intézményt, új munkát, amelyik első sorban ne az egyházon keresztül és az egyház támogatása által szeretne sikereket el-

érni. Sőt már arra is van példa, hogy határozottan egyházellenes mozgalmak öltik fel a hamis egyháziasság látszatát és tüntetik fel magukat egyház pártolóknak, hogy így annál nagyobb sikereket tudjanak elérni, hogy a hamis álarc alatt annál mélyebbre tudjanak történelmi közönségeinkbe befurakodni.

Amikor az egyház ilyen nagyon divatba jött, nagyon komoly számadást kell az egyház felelős vezetőinek, lelkipásztorainak, tanítóinak, presbitereinek és hiveinek végezniök. Nagyon világosan meg kell vizsgálni mindenkit, aki az egyház felé közeledik, hogy nem báránybőrbe bújtatott farkas-e az illető? Kinek nevében jön az, aki az ajtón kopogtat? Az üldözött egyházat soha sem fenyegeti az elvilágiasodás és elsekélyedés veszedelme, de a divatba jött egyház előtt mindig ott áll a kísértés, hogy a maga sajátos alapját és munkáját elhagyva, divatos jelszavak és megtévesztő látszatok után megy. Sokszor kell aggódva látnunk, hogy amióta olyan sokan akasztották a szekerek rudját az egyház után, egyházunk figyelme határozottan terelődött el az elsőrangú egyházi kérdések felől. Ez a folyamat olyan mértékben fog erősödni, amilyen mértékben fog minden ellensúlyozódás nélkül folyni ez a divatba jövés. Milyen sokszor irnak a napilapok az egyház munkájáról, tesznek mozgalmak kegyes nyilatkozatokat, hogy ők egészen az egyház barátai, a lapok azonban nem érvényesítik szellemükben és felfogásuk-

ban a keresztyén mértékeket, az egyház nagy barátai pedig távol maradnak a templomoktól és az egyház igazi feladataitól. A keresztyén címke ma épen olyan jó érvényesülési lehetőséget jelent, mint évekkel ezelőtt a tuzott nacionalizmus, vagy ha kellett, a kommunizmus. Az ügyes emberek mindig a legalkalmasabb lobogókat szokták kitűzni.

Az egyházat körülrajongóknak, az egyház jelentőségét fennen hirdetőknak, minden munkát az egyház nyakába varrók előtt három kérdést kell feltenni: 1. Mi a véleményük *Isten Igéjéről*? Elismerik-e, hogy az egyház egyetlen feladata ennek az Igének szolgálata? 2. Mi a véleményük a *hitről*, mint Isten megismerésének és a benne való bizalomnak Isten által adott feltételéről? Elismerik-e, hogy az egyház a hívők közössége, hit nélkül nincs egyháztagság? 3. Mi a véleményük az *egyházról*? Elismerik-e azt, hogy az a mennyei Krisztus földi teste, amely bűnei között is arra van hivatva, hogy Istenországának legyen itt a földön előhada. Istenországa pedig ítélet minden emberi gondolattal, tervvel és bölcsességgel szemben.

Nincs általános keresztyénség csak Isten Igéjéhez, hithez és egyházhoz kötött keresztyénség. Ez a Krisztusi keresztyénség! A keresztyénség tehát nem valami általános elv, az egyház nem valami céltalan, célját minduntalan, minden korban újra megállapító bizonytalan közösség. Az egyháznak Isten által megszabott határozott munkarendje van. Nem szorul tehát arra, hogy rajta kívül álló emberek újabb célkitűzésekkel megtiszteljék és agyon támogassák.

Azokkal, kik e fentemlített botránkozató kijelentéseket türelmesen, minden bosszankodás nélkül elfogadják és örömeiket fejezik ki afelett, hogy ez az egyház és bizonyosságot tesznek arról, hogy az ilyen felfogású egyház minden napos szürke munkáiban az istiszteleteken, bibliaórákon tevőlegesen részt vesznek, élnek a szakramentumokkal, szöba állhat az egyház, de mindig éber figyelemmel, hogy nem engedte-e be a ravasz farkast a nyáj közé.

Emellett a vigyázás mellett magának az egyháznak nagyon világosan ki kell dolgoznia a maga szabatos és Igén felépülő felfogását minden emberi igénnyel szemben, amely bebocsátást kér az egyház falai közé. Egészen bizonyos, hogy a megtévesztő mozgalmak olyan mértékben fognak az egyház vidékéről elszaladni, amilyen mértékben világosan áll maga az egyház előtt sajátos feladatainak egész rendszere és sorrendje. Az Igére állhatatosan figyelő református egyház meg tudja mondani minden felfogásnak és mozgalomnak, hogy mi a véleménye róla és rá tud mutatni arra, hogy mennyiben és hol tudja szolgálni az illető emberi érdeket, amelyek bekérezkedik az egyház falai közé. Ha az egyház nem végzi állandóan ezt a tisztító és iránytszabó munkát, hanem ehelyett egyszerűen elfogad minden emberi irányi-

tást és mozgalmat, akkor megtagadja önmagát és elárulja azt a népet, amelynek megtartására és vezetésére rendeltetett. Az az egyház, amelyik a világ barátja lett, megnyeri a világot, de elveszti Urát és elveszti hiveit.

Az Isten Igéjében való hitben megalapozott egyház az emberi élet minden természetes és szükséges igényével szemben valami olyat tud mondani és minden igazi emberi törekvésnek olyan támogatást tud nyújtani, amilyennel egyedül csak ő rendelkezik. Az egyháznak épen ez a hivatása, függetlenül minden emberi érdektől minden igazi emberi igénynek Isten szerint való irányt szabni, emlékeztetni az Isten által teremtett embert Teremtőjére és Megváltójára és arra, hogy az élet igazi törvénye az Isten által adott életút követése. A nagyon divatba jött, minden oldalról igénybevett és agyontámogatott egyház épen ezt a lehetőséget és szabadságot veszíti el, nem lehet igazi, szabad öre az emberi élet egészének és így szabadságvesztése által nemcsak önmagának és Istennek, hanem a rája bizott népnek is áruhája lesz.

A divatba jött egyház örüljön annak, hogy sokan fordulnak feléje. De maga ne hallgasson a kívülről jövő szóra, hanem annál hangosabban hirdesse a maga szavát azoknak, akik köréje gyűltek. Egészen biztos, hogy ez a szó sokakat elűz az egyház környékéről, mert ezt a szót csak a kiválasztottak bírják el, de igenis sok lelket örökre oda köt az egyházhoz, azokat t. i., akiket Isten az egyházban való életre eleve kiválasztott. A divatba jött egyház ne csak a körülötte zsongó emberi igényeknek, de önmagának is emelkedjen föléje, állhatatosan keresse a maga Istentől kijelölt útját, soha meg ne alkudjék, minél külsőbb szempontok szerint értékelelik munkáját, annál bátrabban mutasson rá a maga sajátos lényegére.

Az egyház a Szentírás szerint Krisztus menyasszonya. A menyasszony a vőlegény iránti benső vonzódásban a vőlegény várására készül. Egyetlen vágya van, hűnek és tisztának találni akkor, amikor a vőlegény meg fog jelenni. Ez a nap a világvégén az utolsó ítéletkor lesz. Az egyháznak olyan szerénynek, szemérmesnek, tisztának, kihívás és kacérkodás nélkülinek kell lennie, mint a menyasszonynak. De olyan határozottnak, minden kértelműséget kizárónak, tiszteletet és tekintélyt parancsolónak is, mint egy menyasszonynak. Jaj annak a menyasszonynak, aki divatba jött, jaj annak az egyháznak, amelyik divatba jött! De áldott az a menyasszony, aki érkező vőlegényének rokonaival együtt csendben várja az esküvő napját, hogy együtt örüljön a vőlegénnyel.

László Dezső.

Az amsterdami hatszázéves templomot bezárják. Miért? Nagyon nagy. Nem lehet jól hallani a szót. Hideg. Nem a templom dőlt romba — a lelkek tüze aludt ki.

A protestáns külmiszió helyzete ma.

I.

A világhelyzet általában nyugtalan és válságos. Ebben a válságban osztozik el a Krisztus egyháza is, sőt egyre inkább ennek válságába csapódik föl minden más krízis.

Napról-napra nyilvánvalóbb, hogy a keresztyénség mértegre vettetett. Semmi sem jellemzőbb a mai korra, mint hogy a népek és egyének kénytelenek állást foglalni a keresztyén szellem mellett vagy ellen. Még a világpolitika életében is észlelhető ez a csendes csoportosulás az u. n. jobb- és baloldali irányok színezetében.

Krisztus egyházát egyfelől keresik, másfelől támadják. Évtizedek telhetnek még bele, de már előre látható a nagy összecsapásnak bekövetkezése. Erre mutat, hogy egyfelől az evangélium szomjúhozása, másfelől a Krisztus ellenségének elkeseredettsége egyenként mindinkább szembeötlően jelentkeznek. A látszat keresztyénség megingott épületét mindkét oldalról erősen döngetik s a romok alól Isten Lelkének hatalmából új, missziói keresztyénség kel életre: a XX. század elodázhatatlan, új reformációja.

Milyen ebben a világorrongásban a külmiszió s közelebről a prot. külmiszió általános helyzete? Hogy áll Krisztus világhódító hadjárata ma?

Máskor se volt közömbös Krisztus egyháza valamennyi tagjára a külmisziói munka állása, ma pedig életbevágóan fontos, hogy mindannyiunknak legalább általános tájékozódottsága és öntudatosan, imádsággal hordozott oszdtílyrésze legyen a világmiszió le nem rázható felelősségéből és munkájából. Kinek-kinek az arra nyert erejéhez, alkalmához és megbízatásához képest.

II.

A miszió századának általában a XIX. századot nevezik, de a miénk se kevésbé az. A legutóbbi (1925) világmisziói statisztika szerint ma 380 misziótársaság ill. egyházalakulat végez külmisziót, évenként mintegy 15,000,000,000 lejt áldozva erre. Az európai (fehér) misziói munkások száma, protestáns részen 29,188, a bennszülött munkások száma 151,735, róm. kat. részen ennek kb. háromnegyede.¹ A külmisziói munka következtében eddig keresztyénné lett pogányok számát Podmaniczky² mintegy 28 és fél millióra teszi, melyből 16,500,000 protestáns. Misziói állomásokkal ma már be van hódítva az egész földkerekség. De a kétmilliárdnyi emberiségnek még csak egyharmada keresztyén.

Ez a néhány vonás jelzi a külső képet nagy általánosságban. Vessünk egy pillantást a helyzet és a munka világrészek szerinti megoszlására.³

Kezdjük ott, ahol vagyunk. Európa jelentős misziót terület a mohamedánuság és zsidóság tekintetében. 15 és fél millió mohamedán él itt, háromnegyedrészben az európai Oroszországban. Romániában 250,000 van. Munka állg folyik közöttük. Sőt ők terjeszkednek. Az 1935.-i genfi kongresszusukon pl. azzal dicsekedtek, hogy Angliában átlag minden nap áttér egy keresztyén mohamedán.⁴ Hallottunk a magyarországi mohamedántizmus előretöréséről, annál jelentősebb dolog azonban ottani ref. testvéreink bulgáriai mohamedán misziója, melyet Sumenden kezdetű s most Plovdivban újra felvett Döbrössy Lajos.

Európában van a világ zsidóságnak több, mint fele: 16,260,000⁵ lélekből 9,863,000. Közülük 10 angol és 9 kontinentális, jobbra német zsidómisziói társaság dolgozik, mintegy 266 munkással. E munkának oroszán-része itt folyik Európában.

Ázsiában is majdnem egy millió zsidó él, misziói munka köztük azonban szinte kizárólag csak Palesztinában folyik. A 900 milliót megközelítő lakosság többi része vallásilag így oszlik meg: 230 millió buddhista, konfucianus és taoista, ugyanennyi hinduista, 178 millió mohamedán és 19 millió animista. A 11 milliót meghaladó bennszülött keresztyéneknek csak kisebb fele (3,744,539) protestáns, de a munkában, különösen Indiában és Kínában, a protestánsok viszik a vezérszerepet.

Az ázsiai munkamezőt erősen meghatározza az a körülmény, hogy a világ mintegy 200 milliónyi mohamedánuságának javarésze itt van, szinte egy tömegben elhelyezkedve, Középkézében pedig óriási területek még egészen érintetlenek az evangéliumtól.

Nem kevésbé jelentős tény, hogy a külmiszió szempontjából két legfontosabb ázsiai birodalomban, Indiában és Kínában, ma már önálló, erőteljes és miszióval bennszülött protestáns egyház van, amiről azt közelről is megismerhetjük a miénk, Babos Sándor és felesége, megelőzőleg Kunszt Irén kínai misziói munkájával kapcsolatban.

Ahogy Ázsiának zömét Kelet őskultúrájú népei teszik, úgy tölti be Afrikának javarésztét a kisebb faji és nyelvi tekintetben ezerszínű változatos primitív néger lakosság.⁶ Pontos statisztikát igen nehéz adni, annyira különbözők a becslések. Leginkább 140,000,000-ra tehetjük Afrika összlakosságát.⁷ Ebből prot. keresztyén 3 millió, róm. kat. kb. kétmillió, ősi kopt és abesszin keresztyén 3-4 milliónyi, mohamedán 49 millió, a többi animista pogány. A zsidóság száma mindössze félmillió. Zsidómiszió állg érinti őket.

Afrikában a miszió legnagyobb problémája az izlám-kérdés. Itt a legszembefutóbb u. i. a félhold hódítása. Az ősi egyiptomi és északafrikai keresztyénséget csaknem egészen elnyelte s délre is állandó terjeszkedési erőfeszítésének hatása.

Ezzel szemben biztató jel, hogy az 5638 európai munkás mellett 41,896 bennszülött szorgoskodik s a felavatott miszionáriusoknak (3823) fele afrikai. A legelső magyar prot. miszionáriusnak, Bóhm Sámuelnek, nincs ma utódja közöttük.

Nagyjából ugyanennyi (csak a bennszülött munkások száma, 7156, marad jóval alatta az afrikainak) Amerikában is a miszió harcosa. 202 milliónyi lakosságának 80%-a európai eredetű. Külmiszióit eszkimó, indiánok, néger és patagonok igényelnek itt. A legnagyobb százalékban az eszkimók pogányok (90%), akiknek a számát hol 27, hol 43 ezerre teszik. A tízmilliót meghaladó népesség viszont, jórészt önmisziója következtében, nagyrészt keresztyén már (8,988,500). Az indiánok száma az egymilliót sem éri el, a közülük keresztyénekké lettekéről pontos adataink nincsenek, csupán annyit tudunk, hogy az egyesültállamokbeli indiánok közül 35,174 vette fel a keresztyénséget.⁸ Semmi adatunk sincs a patagonokról.

Jelentős számu az amerikai zsidóság (4,978,000), akik közt, 11 társaság részéről 92 miszionárius hirdeti a feltámadott Krisztust.

Az amerikai külmisziói munkára bőszes munkaerő áll rendelkezésre az ottani misziói keresztyénségben, de súlyos akadályja ennek a fehérek-feketék erősen kiélezett faji ellentéte.

Oceánia másfél milliónyi lakosának kb. egynegyede keresztyén. A malajok mind keresztyének, a maorik, pápuák és bevándorolt sárgák csak részben. A 688 fehérrel szemben 3823 bennszülött munkás dolgozik, még kedvezőbb a felavatottak számára: 199 fehér és 580 bennszülött.

¹ Az adatok a World Missionary Atlas-ból, London, 1925. 76. s. köv. old.

² A miszió tudományának vázlata. Debrecen, 1925. 57. o

³ A részletadatok az előbbieket és Borbáth Dánielt: A miszió munkamezői c. tanulmánya. (Egyházunk külmisziói szolgálata. Kv. 1935. 25. sk. o. alapján.)

⁴ „Hajnal”, 1937. VI.

⁵ „Ref. Jövő.” 1937. 21. sz.

⁶ Struck szerint 514 nyelvi és 319 nyelvjárás különböztethető meg.

⁷ Keane 150, az Encyclopaedia Britannica 170, az Atlas Hierarchicus 140 200, a Statesman's Year Book 117 millióra becsüli Afrika lakosságát. (Podmaniczky I. m. 46. o.) Borbáth szerint 138,600,000. B. S. szerint („Egyház és Miszió” IV. évf. 1. sz.) 141,130,000 Afrika lakossága.

⁸ Podmaniczky I. m. 51. o.

Óceánia sok kis szigete meglehetősen elhanyagolt munkaterület. Egyik ilyen kis szigeten, Pitilun, szolgát már közel egy évtizede magyarországi ref. testvéreink első misszionáriusnője, Molnár Mária.

Az óceániai zsidóság kevés (25–30.000), közvellen misszió köztük nem folyik (ami egyébként egész délen így van, különösen Délamerikában és Délafrikában).⁹

Ausztrália általában a legjobban misszionált terület, ami alatt nemcsak azt értjük, hogy a külmiszió itt ér el aránylag legteljesebb eredményt, hanem sokkal inkább azt, hogy ez a földrész van ellátva legjobban misszionáriussal. Ausztráliában egymillió lakásra átlag 436 missziói munkás esik, míg pl. Japánban csak 19, Kína és India egyes tartományaiban mindössze 3.¹⁰

III.

A fenti részletezés, minden változatossága mellett is, már adott néhány vonást a külmiszió jelen helyzetének belső képéhez. Kísérreljük meg most ezt a képet pontosabban körvonalazni, megkeresve annak legjellemzőbb, legmeghatározóbb vonásait.

Bár a római egyház éppen a külmisziói munkájában mutat leginkább evangéliumi elmélyülést s a r. kat. misszionáriusokkal is inkább csak a távoli periferiákon (Óceániaiban pl.) van súlyosabb összehúzó, újabbán pedig módszerileg is közeledett a róm. kat. külmisziói munka a miénkhez (a missziót iskolamunka terén pl.), mégis e helyen csak a protestáns s elsősorban a református külmiszióra tekintünk, hogy egységesebb képet nyerjünk.

1. A külmiszió munkáját semmi sem határozza meg annyira, mint az, hogy hogyan látják azt azok, akik végzik, azaz milyen teológiai alap van a munka mögött.

A misszió századának mindmáig legjelentősebb öröksége e téren, a külmiszió romantikája, bizvást megállapíthatjuk, végleg letűnőben van. Arra a kérdésre, hogy ki menjen és kikhez, ez volt az általánosan kidomborított válasz: hősies, hívő személyek a kihozatnak eljegyzettekhez. Már a múlt század végén jelenkezett azonban a minden más téren is megnyilatkozó kollektívizmus szellemi drámlata. A külmiszió „vallalkozás” ekkor odamódosult, hogy az az egyes népek, államok „lehajlása” a sötétségben élő más népekhez, amivel párhuzamosan haladt a nekilendült s az egész világot behálózó gyarmatosítás. A fehérek világáig újadt romlott-sága azonban csak annál sürgetőbben követelte a szélesen kibontakozó világmisszió teljes energiával való felvételét. A „keresztény missziók e döntő óráját” érezte meg a világháborút megelőző években Mott és adta ki a jelszót „evangélistáim a világot ebben a nemzedékben!” Azonban, bármennyire nemes formában is, de már nála is szerepet játszik a századunk külmisziójának annyira jellemzőjévé lett amerikanizmus, mely az újpletizmus és racionalizmus keveredésében kitermelte a szociális evangélium torz vonásait: nem szóval, hanem tettel kell a pogányság felé fordulni, nem annyira imádság és hitvallás, mint inkább orvosság és iskola, nem annyira a jövő élet reménye, mint a jelennek tökéletesítése kell a kivülvalóknak. Mi sem állt közelebb ehez a felfogáshoz, mint az a kísértő gondolat, hogy a külmiszió az erősebbek tömörülése (missziói társaságok felerősödése, elszaporodása) a gyengébbek érdekében (humanizmus) s a munka célja: felgyújtott lelkesedésel, hősi erőfeszítéssel tenni meg mindent, hogy Isten országa megvalósuljon a földön. Ezt az optimizmust rendítette meg aztán a missziói mezőkön is sok kiábrándulást okozó világháború s tette az egész munkát kérdésessé az azt követő válság. Ki a misszionárius és ki a pogány? Mi a munka indoka és mi a célja? Ezek a fő kérdések az azóta is általánosan érezhető belső válságnak. S ma sincs a protestáns külmiszióknak általánosabb vonása e kérdésességnél, noha azután az amerikanizmus billencseiből gyakorlatilag is, a racionalizmus-sébet elméletileg (teológiailag) is látunk határozott ki-

bontakozást. Az előbbire legjobb példa Stanley Jones megidőse: Krisztus kell a világnak, nem a kereszténység, az utóbbira pedig az újreformatori teologia irányította rá a figyelmet, amikor a külmiszió értelmét, lényegét keresve, visszament ebben is a bibliai alapra. Így kerültek előtérbe a külmisziót legmélyebben meghatározó tények: indoka Istennek a Jézus Krisztusban megjelent kegyelme, végzője maga az Úr, hordozója a választottak serege, az egyház, célja bizonyosságot tenni „a föla végső hátrág”, amiből aztán a választottak egymásra-találását és egyházába való egybegyűjtését Szentlelkével elvégzi a küldő Úr. Nem egyeseké a küldetés, hanem a tanítványok seregéé. az igaz egyházé és nem szánakozó lélekmentés vagy szociális világmegevdítés ez, csupán bizonysgtevés, nemcsak szóval és nemcsak tettel, hanem a kettőnek a Jézuséhoz hasonló élet-egységével. Így parancsolta a Küldő.¹¹

2. Ha most már ez az evangéliumba gyökerező látás sajátunkká lett, nemcsak értelmünknek, hanem egész valónkunk sajátjává, jöhet a mai külmiszió minden más problémája: tudni fogjuk, hol keressük a megoldást!

E problémák mind a „hogyan?” kérdés alá csoportosíthatók. Végigfut a szemünk a missziói mezőkön és látjuk (ekkor látjuk igazán) annak valódi képét: „az arativaló sok, a munkás kevés”, a nehézségeket támasztó hatalom emberfeletti komoly és halálosan felkészült. Számbavesszük a folyó munkát és látjuk, hogy csak az valóban külmiszió, akár szó, akár tett, ami engedelmes a Szentlelknek. Látjuk, hogy csak erre van szükség, nem „új missziói eszményre” vagy „a külmiszió új elgondolására” a külmiszió általános válságának megoldásában.¹²

Az egyes szellemi irányzatok elleni küzdelemben is ez az alapítás biztosít a reakció természetesen adódó kilengései ellen. Ezzel, csak ezzel felelünk a nacionálizmus fenyegető veszedelmére (akár innen indul ki és bérnit az, akár a pogányságból) s nem a saját bőrből kivetkőzni akaró nemzetköziséggel; ezzel s nem a „vallások összefogásával” vesszük fel a harcot az istentelen bolsevizálódás, szekularizmus és materiálizmus ellen. Egyre több helyen és egyre hangosabban követelik a aennszülőttek a munka átadását az „idegen” kézből. Csak az Isten akaratára való engedelmes figyelés mondja meg, hol-mikor kell ezt megtennünk. Hol Indiában, hol Japánban, hol itthon üt fel fejét a liberális gondolat: értsük meg egymás vallását és tanuljunk kölcsönösen egymástól, de az ige arra tanít, hogy Krisztus evangéliuma minden vallással, meg a zsidóval is ütközik évi Krisztus nem alkuszik. Anyagi csőd fenyeget nem egy missziót megtagadó egyházalakulatot, sőt missziói társaságot és munkát is: midez intés s csak a Léleknek való engedelmessegre. „Union and cooperation” — hangzik az új jelszó. Le a felekezeti határokkal s összefogást, legalább a missziói mezőn, az általánosan sok vetélkedés helyett! Ó milyen igaz, mennyire kell ez! De azt is tudjuk, hogy mint amaz első tanítványokat, úgy minket is csak a Lélek kovácsolhat össze. Mintahogy küldötte, aposztolusszá is csak a Lélek tűzkeresztsége tesz, egyenként ugyan, de csak együtt: az egyházban!

¹¹ A végigvezetésben itt-ott kénytelen voltam ismételní „A külmiszió lényege” c. könyvem 20–21. §-ában írtakat. (Debrecen, 1936. 74. sk. o.)

¹² V. ö. Re-thinking Missions. New-York, 1932. és ifj. Czeglédy S. kapcsolatos cikkét a „Külön. Jubileumi Evkönyv” (Bp., 1934.) sk. oldalain

John Howland Lathrop unitárius lelkész 1937. évi szeptember 14-én a bölcsészeti tudományok díszdoktorává avatta a szegedi Ferenc József Tudományegyetem. Mint tudjuk, egy amerikai római katolikus és református kollégájával együtt személyesen járta be annak idején Erdélyt és ő alapította meg a „Vallási Jogok és Kisebbségek Amerikai Bizottságot.”

⁹ The Call to West and East. London, 1928. 41–42. o.

¹⁰ Podmaniczky I. m. 54–55. o.

Az elvesztett hitel.

Mindenfelől hangzik a panasz a hivatásos vezetők részéről, hogy az evangéliumi munka *hitélt* veszítette az ifjúság körében. Van vezető, aki fájdalmasan tesz vallomást arról, hogy ő minden bibliárára rendszeres elkészül és ejár, de az ifjúság vagy nem jelenik meg, vagy ha megjelenik is, szembefütnően belső figyelem és odafordulás nélkül hallgatja meg az elmondottakat. Van olyan helyzet, ahol meddő elméleti kérdések megvitatásánál nem tudunk tovább jutni és a siker attól függ, hogy a vezető meg tud-e felelni a különösebbnél különösebb kérdésekre.

Ezek és ezekhez hasonló jelek valóban arra mutatnak, mintha az ifjúsági munka egy általánosan jelentkező csőd előtt állana. Ha pedig ez így van, akkor meg kell keresni a segítség módjait.

Nagyjában — a kivételeket leszámítva — egész egyházunk területén mutatkozik ez a baj s ezért általános. De nem is véletlen, azaz az idők változása magától érthetően hozta el ezt az állapotot. Ugyanis egy ideig talán jó volt, jobban mondva, ment valahogy, ha *csak összejöveteleket* tartottunk. Innen azonban szükségképpen jutottunk el ehhez a helyzethez és csak az a sajnós, hogy ez nem történt meg hamarabb. Mindenesetre jobb lett volna még hamarabb meglátni, hogy a *csupán heti egyszeri összejövetel* csak szükségből jó. Azért, mert vagy nem tudtuk, hogy másképpen is lehet, vagy nem láttunk célhoz vezetőnek többet és mást is felvenni a programba. Pedig csak annyira mélyen kellett volna behatolni az ifjúság lelki világába, hogy meglássuk azt a nagyon is kézenfekvő tény, amely szerint az *ifjúságot magát sem elégíti ki*, mint forma, az összejövetel és a heti egyszeri együttes találkozás és feltétlenül többre vágyik ennél. Valahogy úgy látszik, hogy úgy az ifjúság életének, valamint az ifjúságért végzett és végzendő munkának csak nagyon *kicsiny hányada* fér bele az összejöveteleli formába. Ennek dacára mi igen sokszor mégis *beszorítottuk* az ifjúsági munkát a bibliára és esetleg néhány más velejáró összejövetel aránylag szűk keretei közé.

Emellett nagyon világosan kell látnunk, hogy az ifjúsági munka, mint az egyháznak minden más munkája, nem önmagáért, de még csak nem is az egyházért van és túl ulti úgy önmagán, mint az egyházon afelé, aki fő: a Krisztus felé. Valaki nem azért végez ilyen munkát, mert az úgy tetszik neki, de még csak nem is azért, mert az beletartozik az egyház programjába, hanem azért, mert *parancsa van Krisztustól erre a munkára*. Ebből következik, hogy tulajdonképpen nem is ifjúsági munkát kell végezni, hanem a *parancsnak kell engedelmesskedni*. A parancsnak pedig annyiféle módon engedelmesskedhetik valaki, ahányféle viszonyban van az ifjúság életével és ahányféle érintkezési pontja lehet az ifjúsággal. Mi sem mutatja jobban, hogy a parancsnak való engedelmesskedést nem tudtuk egész teljességében keresztülvinni és minden részletében betölteni, mint az, hogy az egyetlen megállapított és szokásos *formulán*: a bibliaköri és hasonló összejövetelen kívül *más módon* a legtöbb esetben nem tudunk az ifjúsághoz közeledni. Tulajdonképpen azért programmatlan, témátlan és nem látogatott maga az összejövetel is. Azért, mert nincs *másképpen* közünk a mindennapi élettel élő, a gondolkodó és kérdéseivel tusakodó ifjúsággal, mint annak a *hivatalos stílusnak* az útján, amit hivatalos belmissziói programmképpen magunknak elképzelünk. Ha egyáltalán szó lehet arról, hogy az ifjúsági bibliaköri munka hitélt veszítette, úgy annak éppen az az egyik legfőbb oka, hogy sok esetben csak egy az *élettől elvonatkoztatott* valami tudott lenni, amelyben nem mutatkozt meg sem a vezető, sem az ifjúság *igazi arca*: az az arc, amely az élet felé fordul. Ezért súlydát csaknem mondvasínált mesterkedéssé a munka, aminek a legaldottabb és az élet igaz célját megláttató és elősegítő munkának kell lennie.

Az ifjúsági munka célja az, hogy az ifjúságot ön-

magá önző és sokszor féktelen erőiről való lemondásra és a Krisztus erejének és kegyelmének elfogadására rávehesse. Ez a nagyon is súlyos program nem szórítható bele maradék nélkül millió bibliárába sem, mert ez a program *maga az élet*, a tusakodó, küzködő, vergődő élet, amelyből nagyon komolyan kér részt az ifjúság, csak legyen, aki meliége álljon, aki — száz és száz, az életviszonyokból szűrődő szállal — szervesen kapcsolódják hozzá, aki ne minden áron irányítani akarással, száraz és élettelen tanácsokkal, hanem önmagában is valóban ezért a kegyelemért küzködő és tusakodó *élő étellel* jár előtte.

Az idők jele is arra hív fel, hogy lépünk ki megkötöttségünkéből. Az eddigi, sok esetben meravvé és kizárólagossá vált összejöveteleli rendszer elé álló külső akadályok is észrevételek velünk, hogy az ifjúsági munka nem az ilyen, vagy olyan *emberileg biztosított kereteken* áll, vagy esik és nem függ attól, hogy csak ilyen vagy csak olyan módon tudjuk végezni. Minden keret és forma alkalmas, amelyben éppen ott és éppen akkor, ahol és amikor kell, Krisztus üzenetét tudom vinni a reám bizottaknak.

Nem is annyira új módokat és új utakat kell keresnünk, hanem inkább figyelembe kell vennünk azokat a lehetőségeket, amelyek *eddig is* rendelkezésünkre állottak, de az eddigi *megkötött formák* mellett észre sem vettük őket. Elég okunk van rá, hogy halogatás nélkül építsünk azokra a lehetőségekre, amelyeket az élet ösidők óta felkínál nekünk. El kell szálni magunkat végre és az összejövetelek rendszeres megtartása mellett *rendszeressé kell tenni az ifjúsággal való állandó érintkezést és gyakori találkozásokat is*. Be kell kopogtatnunk a családi hajlékokba, műhelyekbe, diák-szobákba, legénylakásokba, be kell lépünk mindennapi életükbe, munkájukba és pihenésükbe egyformán és valóban, a szó igaz értelmében melléjük kell állanunk és ami a legfontosabb: meg kell nyernünk nem a belénk helyezett, hanem a *jószándékunk és testvéri együttérzésünk iránti bizalmukat*.

Ehez pedig legalább a következő feltételek szükségesek:

1. Fel kell adnunk magunkban a külső és belső *tekintély hatalmát* egyaránt. Az első ugyanis eleve kizár minden lehetőséget a bizalom wegnnyilvánulására, a másodikban pedig már amugy sem hisz az ifjúság, mert jól látja azt, amit mi magunk akarunk sokszor legkevésbé látni, hogy homokra építettünk és nekünk magunknak is más alapokra kell építenünk.

2. Le kell számolni azzal, hogy nem *mi* akarjuk és fogjuk vezetni az ifjúságot, hanem Krisztus, aki minket is vezet; tehát tulajdonképpen mi is csak *vezetettek* és nem vezetők vagyunk.

3. Végül el kell dobnunk magunktól az *üres szólamokat* és *erkölcsi prédikációkat*, amelyektől irtózza irtózik az ifjúság és az *igazi arcunkat* kell megmutatni neki, azt az arcunkat, amely az élet felé néz, amely a különböző tusakodó és bűneit sirató embert mutatja, hogy az ifjúság a maga nagy tanácsalanságában és súlyos kérdései között lássa meg bennünk az embert, a szó igaz értelmében: *a testvért, aki mindenben egy akar és egy tud lenni vele*.

Aki a csőd szélén áll, az nemcsak az összeomlást látja előre, de az új keretet is, mert az élet nem áll meg és követeléseit sürgetnek. A felszámolástól nem szabad féltünk, minél hamarabb, annál jobb és valamit tennünk kell, hogy a munka az ügyszóhoz méltó teljes odaadással és elkötelező erővel folyhasson tovább és így az elvesztett hitelt visszanyerjük. Nagy Zoltán.

A Magyarországi Református Theol. Szövetség ez évi konferenciáját október 7—9 napjain tartotta meg Budapestben. Budapestiekén kívül a konferencián 16 debreceni, 12 pápai, 6 sárospataki, és 3 losonci theológus vett részt.

Irodalom és Művészet

KÉZ A KÉZBEN

Dr. Nagy Géza: Akik közziklára építettek.

Egyháztörténeti dolgozatok, Cluj, 1937. 258 o. Ára 150 L.

Ez a könyv, mint az alcím is mutatja, különböző *alkalmakra* írott tanulmányokat foglal magában. A tanulmányok legnagyobb része konferenciákon hangzott el, némelyikük egyházi lapokban is megjelent. Kétségtelen, hogy a könyv alakban való összegyűjtés és kiadás által szerző nagy szolgálatot tett azoknak, akik belső, egyházépítő munkájukban hűveink öntudatosításán és lelki megerősítésén fáradoznak. Lelkészek, bibliaköri vezetők, ifjúsági és egyháztársadalmi szervezetek lelki irányítói különösen nagy haszonnal forgathatják e könyv lapjait, melyekről érdekes személyiségek, nehéz idők eseményei néznek szembe velünk.

A tanulmányok közül 6 az egyetemes egyháztörténelem témaköréből, a többi pedig egyházunk történetéből vett kérdésekkel foglalkozik. Elvi kérdéseket szögez le az első tanulmány „a történelem keresztyén szemléleté”-ről.

Az egyes tanulmányoknál elsősorban egy rendkívül gazdag forrásanyag alapos feldolgozása tűnik fel. Theológiánk történelem-professzorának lelkiismeretes alaposágára jellemző, hogy minden tanulmánya az utolsó 20—30 év szakirodalmának felhasználásával történt. Ez néhol nagy nehézségekkel járhatott, tekintettel az egyháztörténelem újabb művelőinek terjedelmes munkáira, melyeknek legnagyobb része még hozzá idegen nyelven van írva. Általában nem igen szoktak egyes előadásokhoz ilyen alapos előtanulmányokat végezni s így annál inkább öröndetes a tudós professzor kivételes eljárása. Különösen nagy értékű tanulmányai: A Heidelbergi Káté multja; Az abessziniai keresztyénység; A háromszéki néplélek az egyháztörténelem tükrében és Az erdélyi ref. népiskola fejlődése, — valóságos hézagpótló szerepet töltenek be. Sajnos, az utóbbi tanulmányba egy nagy félreértést okozható sajtóhiba csuszott be a 115 o. elején, hol azt olvassuk, hogy „1929-ig az állam is évi 3,635.382 leivel segélyezte iskoláinkat.” Ezzel szemben a kéziratban a valóságnak megfelelően csak az 1929-ben egy évre adott államszegélyről volt szó.

Szerző az előszóban kifejti, hogy e tanulmányainak kiadását részben öngazolás céljából látta szükségesnek. Meg akarta mutatni: mai helyzetünkben mennyire különböző témákkal kell foglalkoznia mindenkinek, akik nagyobb tudományos munkáik tervét nem valósíthatják meg „a küzdő egyház gyakorlati szükségéinek” teljesítési kényszere miatt. Ez nagyon komoly igazság, amit a kívülről felületesen kritizálóknak alaposabban meg kellene szivlelniök. Itt és ma tudósainknak és vezetőinknek elsősorban az élet külső nehézségeivel birkózó hűveink és egyházunk legsürgősebb kérdéseire kell feleletet adniok. Ezért nem foglalkozhatnak nagyobb tudományos művek megírásával, amire nemcsak idejük, de legtöbbszor kiadási lehetőségük sincs. Viszont ugyanez a körülmény valamennyiüket beállítja a tudomány aktualitásának síkjába. Ez nagyszerűen látszik dr. Nagy G. tanulmányaiból is, melyek közül a legtöbbnek mai, gyakorlati vonatkozása van. A fentiekben kívül különösen ez az, amiért a könyvet legmelegebben ajánljuk olvasóinknak.

B. S.

A Budapesten megjelenő „Református Élet”-ben a következő apróhirdetés jelent meg: „Segédlelkézi állandó keres gyülekezetét munkában (vasárnapi iskola, ifjúsági egyesület stb.) jártas, zenéhez értő, énekkar vezetésében gyakorlott, tisztántúli kerülethez tartozó állandó segédlelkész a megélhetéshez szükséges fizetésért. (Máté 9: 37.). „Cím a szerkesztőségben”. Egy fájdalmas híradás ez, melyhez úgyhisszük felesleges minden kommentár.

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Nyárádménti széniorok munkája.

Szeptember 20-án és október 5-én Fintaházán, illetve Cserefalván találkoztunk. Bibliaórán számbavettük a legközelebbi teendőinket gyülekezeti munkánkban. Egetően fontosnak látjuk az állami iskolai vallásitanítás reformját. Keresztük, hogy hogyan lehetne egy olyan könyvet összeállítani, amely mindenféleképpen megfelelné az Isten Igéje szerint a mai idők követelményeinek ebben a munkánkban. Foglalkozunk a népnevelés kérdésével. Nagyon világosan elénkdőbent, hogy ez a kérdés még mennyire nincs tisztázva anyaszentegyházunk életében. Az igehirdetés és a népnevelés viszonyának kérdése sok lelkipásztor előtt sem világos. Már a nyáron is foglalkoztak egyesek ebből a csoportból a valóságkutatás és a népnevelés viszonyával. Eleitől kezdve élt bennünk valami „ösztön”, ami arra kényszerít, hogy ezt a kérdést életesen határozottan és élesen tisztázni kell az Ige teológiájának mértéke alatt. — Október 5-én az „ébresztőhét” részletes programját beszélgettük meg. Ezt a munkát ebben az évben is szükségesnek látjuk. Eddig már két évben megrendeztük. Az ébresztés abból áll, hogy csoportunkból minden gyülekezetet egy hétig esténként munkába vesszünk. Összegyűjtjük a templomba. Más és más lelkész hirdeti az Igét. — Az ideai igehirdetés központi kérdése Isten igénye velünk szemben. — Az egyházmegyei „gyülekezeti lap” kérdésével is foglalkozunk. Egyiket megbiztuk a lap szerkesztésével, A Református Ifjúság mellékleteként indulunk meg.

Az Erdélyi Református Egyházkerület rendes évi közgyűlését Kolozsvári tartja folyó évi november 20 án a Theologia disztermében. A közgyűlés főbb tárgyai lesznek: a püspöki jelentésen kívül, általános tisztújítás, az V. theologiai évfolyam ügye, ifjú lelkészek felszentelése, stb., stb.

A „Hasznos Könyvtár” könyvei. Többek érdeklődésére közöljük, hogy a „Hasznos Könyvtár” kiadásában eddig a következő könyvek jelentek meg: 1. Bodor Kálmán: A háromholdas gazdának is meg kell élnie. 2. Kacsó-Jancsó: A szoptató anya és gyermeke. 3. Halász Gyula: Petőfi Sándor élete. 4. Blénessy-Kacsó: A méh a kiscigája ingyen napszámosa. 5. Dr. Parádi Ferenc: A balesetek megelőzése és az élet megmentése. 6. Mikés Kelemen élete és néhány válogatott levele, Tamási Áron Mikésről szóló bevezető tanulmányával. 7. Lőrinczy-Kakassy: A tyúk nem hibás! 8. Dr. Bakk Elek: Rajta is mulik, hogy beteg ne légy. 9. Bíró Sándor: A bujdosó fejedelem. (II. Rákóczi Ferenc élete.) 10. Halász Sándor: Ismerd meg a fertőző betegségeket, hogy védekezni tudj ellentük. 11. Dr. Herskovits János: Amíg a búzából pénz lesz. 12. Dr. Herskovits János: Ismerd meg a fertőző betegségeket, hogy védekezni tudj ellentük. 12. Finta Gerő: Bérzenyei Bániel élete és költészete szemelvényekkel. 13. Szilády Zoltán: Hazánk őszállatai. 14. Dr. Jancsó Béla: Az emberiség jóltevői. Harc az ember legapróbb és legveszedelmesebb ellenségei ellen. 15. Gál Vilmos: A csillagok világa. 16. Kleisl Gyula: Gyümölcsfaínek rovarelleneségei. 17. Dr. Bódis Gáspár: A váltóláz vagy hideglelés. (Malária.) 18. Petelei István: A csíkos szőtes. 19. Aczél Ede báró: A gazdálkodás alapja a trágyázás. A könyvek megrendelhetők: darabonkénti 5 lejes árban „Cooperativa Agisz” Braşov, Str. Mihail Weiss 5 szám alatt.

H I R E I N K

A román ortodox patriarcha és a zsidókérdés.

Hónapok óta heves harc folyik a román sajtóban az orthodox egyház patriarchájának, Miron Cristeának egy nyilatkozata körül, melyben az orthodox egyház vezetője kifejtette véleményét a zsidókérdésről. Ismeretes, hogy a „Curentul” c. nagy román jobboldali napilap a nyár folyamán ankétot rendezett Palesztina felosztásával és a romániai zsidókérdéssel kapcsolatban. Körkérdést intézett a román közélet vezetőihez, akiknek választát aztán napról napra közölte a lap hasábjain. Többek között Miron Cristea patriarchát is felkereste az újság egyik munkatársa s nyilatkozatot kért tőle a zsidókérdésről. A patriarcha nem adott új nyilatkozatot, de felolvasta annak a régi beszélgetésnek a szövegét, melyet 1936-ban Londonban folytatott a londoni zsidó hitközség vezetőivel, akik őt Londonba érkezése alkalmával felkeresték. Abban a beszélgetésben a patriarcha többek között a következőket mondotta: „A keresztyén embernek kötelessége, hogy elsősorban saját magát keresse; legyen meg mindene, amire szüksége van neki, hogy aztán abból, amije van, segíthesse felebarátját, aki a jó szomszéd gondolataival közeledik hozzá, — nem pedig, hogy fegyvert és eszközöket adjon az összes jövevényeknek, hogy ezek őt megsemmisítsék és helyét elfoglalják.” (Crestinul e dator să se iubească întâi pe sine, să aibă ce-i trebuie, ca apoi din ce are, să poată ajuta pe aproape, care se apropie de el cu gânduri curate de bun vecin, iar nu să deie tutoror venetilor arme și mijloace de a-i desființa și de a-i ocupa locul.)

Ez a nyilatkozat a Curentul f. évi aug. 19-i számában jelent meg és általános feltűnést keltett. A jobboldal nagy örömmel vette tudomásul, hogy a patriarcha magáévá tette a román nacionalizmus néhány év óta mind jobban terjedő eszmevilágát. Viszont a demokratikus gondolkodású románok furcsának találták a keresztyén szeretet emez érdekes meghatározását. Sőt egy volt alezredes, Petre Petrescu képviselő egy aug. 29-én megjelent cikkében egyenesen „veszedelmes”-nek minősítette a patriarcha ilyenlén való beavatkozását a zsidókérdés körül hullámozó vitákba. Kifejezte azt a meggyőződését is, hogy a szóbanforgó nyilatkozat újabb gyűlölködésre vezethet s épen ezért nem egyeztethető össze a ker. egyház igazi evangéliumi szellemével.

A cikkre az egész jobboldali sajtó egyöntetű támadással válaszolt. „Csöcselék”, „bestia”, „piszkos” áruló, irták nap-nap után Petrescúról; inzultálta a patriarchát, megtámadta az egyházat. És megmozdult a bukaresti érsekséghez tartozó papság is. Nagy, tiltakozó gyűlést hívott össze Bukarestben szept. 21-én, hogy tiltakozzanak a patriarchát ért támadások miatt. A gyűlésről részletesen beszámol az „Universul” c. nacionalista lap, melynek Miron Cristea egyik főrészvényese. (Universul No 263, 24 Sept. 1937.) A megnyitó beszédet az „Ajutorul” nevű papi egyesület elnöke, *Bărbulescu Eugen ort. pap* tartotta. „Egyházunk hagyománya kéri tőlünk, mondotta többek között, hogy szeressük felebarátainkat. *De mi magasra kell tartuk a nacionalizmus lobogóját, amely biztosítja népünk teljességét.* Maga a mi Megváltónk mutatja meg a nacionalizmus célját különböző példázatokban. „*Nem jó, ha a fiak kenyerét a kutyáknak adjuk*”, mondja valahol Jézus... Mi itt a kérdést (a zsidóság kérdését) nacionalista és keresztyén szempontból nézzük...

Több hozzászólás után a gyűlés egy határozatot szavazott meg, melyben a papság szolidaritásnak jelenti ki magát a patriarchával... „*Mi ort. papok, azaz a románság nagy többségének pástora, nem taníthatunk és nem tarthatunk mást, mint azt, amit a nacionalizmus iskolájában tanultunk s amit a mi patriarchánk és*

más nacionalista férfiak is hirdettek: „Románia a románoké.” „A szeressétek ellenségelleteket” című keresztyén alapelveit a román nacionalizmus keretében alkalmazzuk jóakarattal mindaddig, míg az idegenek nem lesznek merészek és nem támadják a mi országnak etnikai létét, — azét az országot, mely egyidőben románnak és keresztyénnek született... Mindenben egyek vagyunk azzal a nacionalizmussal, melyet a mi patriarchánk kifejtett és fentartott s felhívjuk az idegeneket és a nekik eladott románokat, mérsékeljék merészségüket... Köszönetet mondunk az összes nacionalista újságoknak, akik melegen és határozottan magukévá tették a nacionalista kérdést és biztosítjuk szerkesztőiket, hogy a román ort. papság mindig mellettük lesz, mikor a nagy dinasztikus és nemzeti, valamint ortodox vallásos kérdéseket védenek a nyáj általános hasznára.”

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület folyó évi október 28-án tartotta meg közgyűlését Sulyok István ref. püspök és Thury Kálmán dr. egyházkerületi főgondnok elnöklete alatt. Sulyok István püspök imája és az elnöklő főgondnok beszámolója után Csernak Béla egyll. kerületi főjegyző olvasta fel a püspöki jelentést. A jelentés először is felemlíti, hogy egy magyar római katolikus egyházi itónak a cikke határon innen és túl a protestáns egyházak közvéleményét is magára vonta. A cikk megállapítja, hogy az egyház hajója viharos tengeren uszlik s a legsúlyosabb katasztrófa fenyegeti. Ha tétlenül, összetett kezekkel nézzük a hullámok vad játékát, a romlás és pusztulás elkerülhetetlen.

— Ha szélesebb horizontról és nem csupán saját hajlékunk négy fala között vizsgáljuk a keresztyén szentegyház helyzetét — folytatta a püspöki jelentés, — valóban el kell fogadnunk, hogy világszerte, kivétel nélkül, a keresztyénség mindenütt nehéz válságba került. Európában délnyugatról hosszú ideje megdöbbentő véres háború tüze lángol. Egy túlfűtött nagy intelligens nép kebelében a teuton pogányságot akarják életre kelteni. A magyar hittestvérek közül is sokan ezt tartják a jövőndő megoldásának. Ugyanezt a mintát akarják lemásolni. Nagy tévedés és öncsalás volna azt hinni, hogy itt Romániában ezek az erők és hatalmak nem éreztetik hatásukat. Ellenkezőleg, egész egyházi életünk súlyosan szenved. A romániai törvények a lelkiismereti és vallásszabadságot nemcsak a kisebbségi egyéneknek, hanem az egyházak részére is biztosítják. Természetesen következik ebből, hogy a vallsáserkölcsi nevelés is szabad mindaddig, míg ellentétben nem áll a tételes törvényekkel és az államra nézve veszélyt nem jelent. Külföldi mintára nálunk is bevezettük a gyermekek vasárnapi iskoláját és a bibliaköröket. A hatóságok azonban, úgylátszik, mintha hatályon kívül helyezték volna az alapszabályokat s egyes kormányzati tényezők eltiltották ezeknek a szervezeteknek a működését.

Beszámolt ezután a püspöki jelentés arról, hogy az egyházi célokra begyűlt önkéntes adományok összege 2 és félmillió lej. A továbbiak során a lelkesek és tanítók súlyos anyagi helyzetéről emlékezett meg.

A brassói „AGISZ” szövetkezet népművelési mozgalma. A brassói „Agisz” szövetkezet „Hasznos Könyvtár” név alatt ismeretes népművelési mozgalma már több, mint két éves multra tekinthet vissza. Kisebbségi életünk ilyenfajta kezdeményezéseinek a két éves kitarátás az életképesség komoly jele s így minden érdeklődést és támogatást megérdemel. A „Hasznos Könyvtár” eddig megjelent kiadmányai azt mutatják, hogy a mozgalom irányítói jól átgondolt terv szerint és beosztással dolgoznak. Olcsón, még a legszegényebb néprétegektől is megfizethető áron, a legfontosabb gazdasági, egészségügyi és általános közművelődési iamereteket s ezekkel együtt az annyira fontos lelki nevelést adják. Jelszavuk is nagyon alkalmas arra, hogy népünk öntudatos és építő magatartásának kialakításához hozzájáruljon. A tudás valóban a legjobb fegyver az ember kezében! Lelkészeink, tanítóink és presbiterjeink figyelmét szeretettel hívjuk fel e népművelési mozgalom támogatására. A „Hasznos Könyvtár” gyűjtő-

név alatt eddig összesen 19 könyv jelent meg és darabonként 5 lejes áron kapható vagy megrendelhető az ifjú Erdély kiadóhivatalában.

Döbrössy Lajos mohamedán misszionáriusunk október utolsó napjaiban tér vissza munkahelyére családjával együtt. A bulgáriai mohamedánság most különösen sok nehézséget gördít a missziómunka elé.

Új külmisziói munkást állít szolgálatba a budapesti egyházmege. Az október 15-én tartott egyházmegei közgyűlés egyhanguan elhatározta Parragh Lajos református segédlelkésznek munkába állítását. Ez a tény is világosan mutatja, hogy miképpen éled egyházunkban a külmiszió iránti felelősség. Rövidesen el kell jönni annak az időnek, amikor gyűlekezeteink szíveivel-lelkekkel ott állanak a külmisziói munka mögött és akkor valóságban is megtapasztalhatjuk, hogy mennyi áldás származik itthon is a misszionáriusok távoli munkájából.

Gyűjtsünk használt levélbélyeget! A külmisziói munkát támogathatjuk azáltal is, ha összegyűjtjük a levelezésünkhöz levő használt levélbélyeket, elérhetjük ismerőseink, egyes hivatalok, takarékpénztárak levélbélyekeit és nyomtatványként küldjük meg továbbítás végett az ifjú Erdély kiadóhivatalának, Cluj-Kolozsvár, Ref. Theologia.

A nagybrittaniai anglikán egyház nemrégiben fel-emelte tiltakozó szavát az ellen, hogy bizonyos világi tárgyakat például hajót vagy autót stb. pezsgős üveggel „kereszteljenek.”

Hindenburg, a nemrég elhunyt német tábornagy 84 evangélikus templomnak ajándékozott oltári bibliát. Még Amerikában is van 5 német gyülekezet, amely Hindenburgtól kapta oltári bibliáját.

Genfben — a spanyol vörösköztől elfoglalt Bilbao-ból — 141 spanyol gyermeket hozott nemrégiben egy különvonat. Mikor azonban a genfi állomáson két római katolikus pap is várta az érkezőket, a kommunista érzelmű gyermekek nem akartak a vonatból kiszállni. Kis vörös zászlókat lengettek, apró ökleiket rázták a két pap felé. Csak nehezen lehetett lecsendesíteni őket. Vajon ki felelős azért, hogy ezek a gyermekek ellenséget látnak a papokban.

A debreceni egyetem folyó évi október 4-én nyitotta meg a tanévét. Révész Imre, a hittudományi kar dékánja tartotta a tanév-megnyitó beszédét.

— Mi tanárok, szolgák vagyunk itt — mondotta többen között, — a mi tanári életünknek és munkánk-nak az a célja, vágya és reménysége, hogy tibiöltek egy nálunknál különb magyar nemzedéket segítsünk és lássunk kialakulni a mi szolgálatunk által. Egy olyan magyar nemzedéket, amelyik hívebb és tisztább, mint mi vagyunk, illuziótól mentesebb, de viszont keményebb és elszántabb, mint mi vagyunk. Emberibb voltában őszintébb, mint mi vagyunk, magyarságában teljesebb, mint mi vagyunk.

— Mi, tanárok szolgák vagyunk itt, de ez nem azt jelenti egyetemi polgárok, hogy itt ti vagytok az urak. Közös parancsolónk e falak között, ennek az egyetemnek a szelleme.

Ennek az egyetemnek a szelleme karra fűz és családjává fogad benneteket, kedves vendégeit, — mondotta tovább a dékán. — Es mindjárt el is mondja nektek a nagy családi titkot és törvényt: En mégis csak az Alma Filia vagyok ebben a palotában. Kormányzok, de nem uralkodom. A valódi uralkodója ennek a palotának az én drága anyám, a 400 éves „Alma Mater”. Kedves fiúk és leányok, ennek az ifjú egyetemnek, az Alma Filia-nak akkor lesztek igazán és egészen polgáraivá, hogyha az Alma Mater, az öreg Kollégium szellemét is igazán és egészen befogadjátok ifjú szívetekbe. Legyetek Isten magyarjai, akik nem azáltal akarják megtartani fajukat, népüket, nemzetüket, hogy egy papiros mythologismus mesterséges kábulatában befőle

csinálnak Istent, hanem ahogy a debreceni Kollégium nagy diákjai akarták és meg is tették 400 esztendőn keresztül: az élő igaz Isten erejével, a Tőle nyert világozással és jellemzilárdsággal, az Ő törvényei mutatva utakon; a szívükben folyvást őrizve és szítva a szent tüzet, de a békés magyar hajlékok fedelein mindig csak oltva a gyújtogatók által odadobott gonosz tüzet; mindig jobban szeretve a hazánkat, mint ahogyan gyűlöljük a magunk-vagy pártunk és pártdogmatikánk ellenségeit és a hazáért mindent kockáztatva, az életünket leghamarább, de magát a hazát soha.

A világ ifjúsága körében a kommunista eszmék szolgálatában álló újságok, folyóiratok a következők:

Franciaországban hetenként jelenik meg az „Avant Gardo”, melynek példányszáma 80.000.

Svédországban kéthetenként jelenik meg a „Stormklokkan”.

Belgiumban naponta jelenik meg a „Jeunesse Nouvelle”.

Angliában „Challenge” címmel jelenik meg a kommunista ifjúság lapja, míg

Amerikában a „Champion” című lap jelenik meg az Egyesült Államok kommunista és bolsevista ifjúsági szervezetei számára.

Református Ifjúsági Mozgósítást fog rendezni országsszerte 1938 augusztus 20-án együttesen a Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége és a Református Ifjúsági Keresztyén Egyesületek Szövetsége. Az ifjúsági mozgósítás István király 900 éves országglásának évfordulóján diák és nem diák ifjúsági testvériséget fogja kifejezésre juttatni.

A „Popolo d' Italia” című olasz lap írja: Mindazok, akik a jelen pillanatban a reakciót jelentik, a kapitalisták, a demokraták, a parlamenti rendszer hívei, a bolsevikiek, kommunisták és egyes katolikusok, — akikkel majd egy szép napon leszámolunk, — a múltat képviselik, míg mi a huszadik század megtestesítői vagyunk. Amikor azt állítjuk, hogy közelebről egész Európa fascista lesz, tényekre támaszkodunk. Több Európán kívüli állam azon a ponton áll, hogy elhagyja a parlamentárizmust és más hasonló jelszavakat. Japán most szabaddítja fel magát a parlamenti kormányzás tespedéséből. Az elnöiesedett világ és a prédikációk csak nevetésre ingerelnek minket.”

A Magyar Anyák Országos Szövetsége „A magyar hála” szobrai állítja fel Hollandia, Belgium és Svájcban, elismeréseként annak a páratlanul értékes jótékonyági munkának, amelyet ez a három ország teljesített a háború után. amikor kb. 60.000 magyar gyermeket vettek gondjaikba és neveltek éveken át.

A budapesti református theologia folyó évi szept. 11-én nyitotta meg kapuit. Bilkei Pap István imádsága után dr. Sebestyén Jenő igazgató megnyitó beszédében utalt arra, hogy a theologia tanári kara készséggel járul hozzá, hogy az ősszel a lelkészképzés ügyében anket tartassék. Megnyitó beszédében az eucharisztikus évről református szempontból beszélt. Az eucharistia a római egyház szerint az átlényegült ostya, amit magasra tartanak, mint ahogy Mózes az ércükgyót magasra tartotta, hogy meggyógyuljon általa a világ. A református keresztyénység hirdeti szintén, hogy Krisztust magasra kell tartani, lássa meg mindenki, azonban ez az Igének hatalmas hirdetése által történik. A hálaadás szót magára az ostyára vitték át a római teológusok, Krisztus testének megáldozására. Az eucharistia hálaáldozat szerintünk is, magunk odaszentelése Istennek. Az engesztelő áldozat feladata az volt, hogy Isten haragját lecsillapítsa, ezt Krisztus egyetlenegyszer hajtotta végre. Ennek az egyszeri áldozatnak hatása és ereje örökké-

való. Olyan értelemben azonban nálunk is van eucharistia, hogy magunkat háladózatul bemutatjuk. Minden, ami van bennünk, az Isten dicsőségére szolgál és az Ő magasztalását hirdeti. A római egyházban az eucharistia sakramentum, sacrificium és obiectum adoracionis, az imádás tárgya. Szerintük az Údvözítő folytatja ebben az áldozatban földi jelenlétét, a kenyér és a bor megmaradt színe alatt valósággal jelen van Krisztus teste és vére. Úrnapját is, az ilyen kongresszust is, amelyek következnek, speciálisan kell megítélni, mert erősen ellentünk irányuló éle van. Amint római theológusok mondják: „demonstratív, propagatív” módon kell felmutatni az otyát. Diadalünnepnek kell lennie, amely az eretneket megsegyenítse, kényszerítse, hogy a szentségek előtt leboruljanak azok is, akik nem akarnak. A tridentinai zsinat szerint a győzelmes igazságnak diadalmaskodni kell a hazugság felett, hogy ekkora ragyogás láttára az ellenszeggűlők észretérjenek. Aki pedig tagadja, mondja a tridentinai zsinat, „hogy az oltári szentséget körül kell hordozni és imádni kell, az átkozott legyen.” Természetesen elveinkből kifolyólag mindaz az ünnep, tőlünk egészen nyugodtan lefolyhatik, de nekünk tudni kell, hogy mit jelent egyházi és egyházpolitikai szempontból. Legyen ez a mi számunkra alkalom a református öntudat erőteljesebb terjesztésére és a tiszta eucharistia terjesztésére. Világosan hirdessük azt, amit mások helytelenül értelmeznek. A dogmák és az élet összetartoznak, amint a római katolikus dogmákból külön élet folyik, úgy a mi hitvallásunkból más életstílus következik.

Magyarországon egy új élő *exportág* vett lendületet. Magyar tisztviselők, négy polgáris, érettségis és diplomás leányok ezrei szívesen cserélik fel itthoni „uri nyomoruságukat” a külföldi háztartási alkalmazottak emberi jólétével. Legtöbbje Belgium és Hollandia területén kap alkalmazást, mint szobalányok, szakácsnők, avagy gyermekgondozók stb. A *Magyar Szociális Bizottság*, mely a „kivándorló” magyar leányok elhelyezésével foglalkozik, alig győzi a munkát (útlevészszerzés, elhelyezés, átutalás stb. egyuttal utánanézés, vajjon megfelelő helyre került-e? stb.) A belgiumi import például ezrekre rug évente s az anyaggal a helybeli családok nagyszerűen meg vannak elégedve még abban az esetben is, mikor a konverzáció olyan primitív eszközökkel történik, mint a vadaknál, vagyis kézzel mutogatják az elvégzendő munka átadását és leszállítását. A kezdő fizetés számokban pontosan 300 frank olyanoknál, akik sem főzni, sem háztartást vezetni önállóan nem tudnak, hanem egyszerűen „segédmunkások”. Ez a fizetés a szaktudással természetesen egyenes arányban nő és eléri a 800 frank havi fizetést olyan esetekben, mikor a háztartás egy részét valaki önállóan vállalja. Például az a szakácsnő, aki urasági konyhában megfelelő segédlettel a konyhát vezeti. Ez a fizetés a teljes ellátáson és különszobán kívül a gyógykezelést is magában foglalja. A sokezer ilyenformán elhelyezkedett magyar lány szép pénzt takarít meg és a fizetés nagy részét haza küldi.

Walter Lippmann, az ismert amerikai publicista most tért vissza többhónapos európai tanulmányútjáról. Beszámolóját most kezdte meg a „New York Herald Tribune” hasábjain. Első cikke a háború és a béke kérdésével foglalkozik és többek között ilyenek mutatja be az erdélyi helyzetet: „Ahogy Kína és Japán jogilag békében élnek egymással, bár hadseregeik harcolnak egymás egymás ellen, úgy az Óvilág többi kritikusk helyén hasonló állapot észlelhető. Európa sok részén valóban nincs háború, de nincs béke sem. Európa egy

olyan emberhez hasonlítható, akinek a háza előtt már felcsaptak a lángok, amelyek elpusztítják legszebb gyümölcsfáit, de ez az ember mégis örül annak, hogy a szerencsétlenség megállt egyelőre a háza előtt és nem égette el elevenen az ágyában.”

Magyarországon eddig 31 református egyházközség tagadta meg az úrvacsorát a reverzalist adóktól. De vannak presbitériumok, mint pl. az alsónémedii, ahol a reverzalist adót kizárják az egyház sorából, vagy a velencei, ahol külön temetőrészt jelölnek ki számukra, van olyan hely, ahol harangszó nélkül temetik, vagy a pap nem kíséri ki az ilyen halottat és van olyan egyházközség, ahol az adakozástól tiltják el a reverzalist adót. A tiszánineni ref. egyházkerület, a miskolci egyház indítványára, egyetemlegesen kimondotta ezt a tilalmat. A dunamelléki református egyházkerület pedig most hívta fel véleményadásra e kérdésben a presbitériumokat, hogy készítse elő a döntést, az az év folyamán az egyetemes konvent elé kerülő javaslatra nézve.

Kis Magvető. *Ezzel a címmel a jugoszláviai ref. püspöki hivatal egy 32 számból álló traktátus-sorozatot adott ki a vasárnapos iskolás gyermekek számára. Minden vasárnapos iskolai tanítás, illetve gyermek-istentisztelet alkalmával az összes jelenlevő gyermekek kapnak egy-egy színes lapocskát, melyre rá van nyomva az aznapi aranymondás, a bibliai történet és az ének szövege. Végül egy kis biblia-olvasó kalauz, a következő hétre.*

A budapesti Múcsarnokban családvédelmi kiállítás van. Érdekes képekben, szemléletes kimutatásokban vonul fel a szemlélő előtt mindaz, amit az egyházak, az állam, a különböző egyesületek a magyar család érdekében tesznek. Különösen szép a protestáns terem.

Czelder Márton református lelképásztor 1862-ben, tehát 75 esztendővel ezelőtt szervezte Brailában, a dunamelléki nagy román kikötővárosban az oda kivándorló magyarok között az első református egyházat. A jubileumot úgy akarja az egyház megünnepelni, hogy 50 magyar gyermek számára iskolát, a szörványokban lakók számára pedig internátust létesít. A legszebb módon örökíti meg tehát az áldott munkát végzett református misszionárius emlékét.

A hollandi református egyház ötven kötetnyi tudományos és építő jellegű könyvet ajándékozott a pápai főiskola könyvtárának. A holland hittestvérek már a múltban is számtalan jelét adták a magyar református egyház iránti hittestvéri szeretetüknek.

A Baráti Mozgalom konferenciája a gyenesdiási lelkészüdüdőben folyt le. A konferencia sok áldást jelentett az ország különböző részéből összesereglett 74 résztvevőnek. A konferenciával kapcsolatban alkalmi megbeszélést tartottak az egyházi sajtó munkásai is. Volt a konferenciának két óriási jelentőségű határozata is. Egyik az, hogy 1939-ben finn segítséggel megnyíljon az első magyar evangélikus népfőiskola valószínűleg az Alföldön. A népfőiskola anyagi megalapozásához a konferencia tagjai 900 pengőt ajánlottak meg. Többen pedig örökségüket ajánlották fel e célra. A konferencia elhatározta azt is, hogy megindítja a gyülekezeti evangélizációt s a költségekre 300 pengőt ajánlott fel.

Budapestben 70.000 olyan nő él, aki akkor sem mehetne férjhez, ha — valami rendkívüli felbuzdulástól indítva — minden helybeli férfi rászánná magát a házasságra. Az ok igen egyszerű: a magyar fővárosban legalább 70.000-rel több nő, mint férfi található.

„Ne a pénzhányról, hanem a Szentlélek szükségességéről beszéljünk a mai nehéz gazdasági viszonyok közt — mondotta nemrég Nganysya Márton keletafrikai néger lelképásztor, — akkor majd eltűnnek a gondok.” Állítását tények igazolják. Tíz éve vezet a daressalémi és usaramoi gyülekezeteket a legnehezebb gazdasági helyzetben és nem akadt meg a munka. Az usaramoi

keresztyén iskola 3 néger tanítója 30 P-ös havi fizetésének egy részéről lemondott, hogy falusi tanítóársainak segítségére siessen, akik havonként csak 10—12 P-t kapnak.

Athén Areopagusnak nevezett azon helyét, ahol Pál apostol az ismeretlen Istenről szóló, a Cselekedetek könyve 17. fejezetében olvasható híres prédikációját elmondotta — emléktáblával jelölik meg.

Az oroszországi keresztyénülődés új hatást váltott ki a keresztyénségből: új szekta született, melyet „vándorló keresztyéneknek” neveznek. A szekta tagjai lemondanak minden földi vagyonról és teljes szegénységben élnek. Azt tanítják, hogy az antikrisztus a szovjet hatalom alakjában jött el. A vándorló keresztyének röpiratokkal lepték el egész Oroszországot, melyen többek között ez olvasható: „Vedd a botodat és vándorolj! Ha megkérdezik tőled, hová mégy, feleld: a világosság városát keresem ezen a megszenteltelenített földkerekségen.” A mozgalom tagjai így vándorolnak, csak egy kis batyut visznek magukkal, benne Biblia, imakönyv és kevés ennivaló. Ma még nem lehet tőlük véleményt mondani.

A falu és a lelkipásztor közös életéről, nagy küzdelmeiről beszél az a konferencia, mely az ú. n. belmissziós munkákkal kapcsolatban most folyt le Budapesten. A belmisszió, vagyis hiveinknek templomán kívül való lelki gondozása, a hiveiért felelősségre ébredt egyház mentő expedíciója. Ma már kezdjük mi, reformátusok is látni, hogy a magyarság új megerősödése csak a faluból indulhat ki, de a magyarság új veszedelmei is a faluban rejtőzködnek. Ha a falu békéjét avatatlan kezek megbolygatják, ha nyugalmát felhorítják, ha hitét elpusztítják, ha sok vidék mostani fásultságát nem sikerül megszüntetni és helyére életkedvet adni, akkor összeroppan a magyarság egész épülete, mert a falun nyugszik az életünk. De az nem elég, hogy az egyház akar valamit csinálni a faluval. A falunak magának is akarnia kell élni és a mostani fásult hangulatból kikelni s résztvenni a magyarság épületének újräpítésében.

A jezsuita rend jelenleg 26 általános jellegű, 152 tudományos és 77 missziói folyóiratot, továbbá 296 építő és 261 egyesületi lapot ad ki 50 nyelven 144 millió 206.769 példányban. A rend római egyetemén 75 professzor oktatja az 53 féle nemzetiségű 2198 egyetemi hallgatót.

Megnövekedett a Biblia iránti kereslet Ausztriában. A Brit és Külföldi Bibliatársaság az elmúlt évben 32.265 Szentírást, ill. bibliai részt adott el itt. Eliemérését fejezte ki az osztrák kultuszminiszter az Ausztriában működő protestáns iskolák munkájáért s egyben megadta a nyilvánossági jogot a bécsi prot. gimnáziumnak és liceumnak, továbbá a gráci prot. leányiskolának.

Szeptember 19-én tartották Németország legtöbb evangélikus gyülekezetében az egyetemes belmissziói napot. Sokhelyütt zsúfolt templomok és teli perselyek beszéltek a belmissziói felelősségtudat örvendetes megelégedéséről. Néhány adat a württembergi evangélikus egyház életéből: 1935-ben 1737 személy lépett ki az egyházból, 1936-ban 2567. A legutóbban nem keresztyén vallási közösségekbe léptek be. A betérők száma 1935. évben 1243, 1936-ban 1134. Ezzel szemben a megmaradt kisebb gyülekezet áldozatkészsége növekedett: az elmúlt évben 1.700.000 márkát adtak. A kaiserwerthi diakonisszaintézet ez évben ünnepelte 100 éves fennállását. Ma 1540 diakonisszája 425 különböző munkahelyen dolgozik. Vannak állomásai Jeruzsálemben, Kairóban, Konstantinápolyban, Athénben és Rómában is. Jelenlegi legnagyobb nehézségük, hogy igen kevesen jelentkeznek a diakonissza pályára s félt, hogy munkások nélkül maradnak.

Érdekes statisztikai adatokat közöl a „Junge Kirche” c. lap az evangélikus keresztyénségről. A német protestánsok száma 40 millió 865.151, melyből 40 millió 229.190 lélek az államegyházakhoz, 635.961 pedig különböző szabadegyházakhoz tartozik. Nagybritániában az anglikán egyház 28 milliós lelekszámával

szemben 18 millió lélek tartozik a szabadegyházakhoz. Az európai szárazföldön Németországon kívül 33 millió evangélikus keresztyén van. Az amerikai Egyesült-Államokban az evangélikus egyházakhoz tartozók száma 75 millióra tehető, beleértve a gyermekeket is. Itt az utolsó 10 év alatt (1926—1936-ig) csaknem 9 millióval növekedett az egyháztagok száma. Newyork 7 millió lakója közül 1,734.000 róm. kat., 1,765.000 zsidó és ke-reken 3,500.000 a protestáns vallású. A városban 430 róm. kat., 190 protestáns templom és 1000 zsinagóga van.

Oroszországban egyik nagy ifjúsági kommunista-gyűlésen Krisztust a szovjetállam első számú ellenségének nyilvánították.

Az istentelenség munkájának legújabb eredményeit hirdeti egy csomó bezárt templom Oroszországban. Az év első hónapjában újból 612 templomot zártak be, ezenkívül 60 mohamedán mecsetet, 6 baptista kápolnát és 2 metódista (prot.) templomot.

3,8 millió istentelen szellemű nyomtatványt küldtek szét a szovjetoroszok 1936-ban Spanyol- és Franciaországba, továbbá Belgiumba, Hollandiába, Észak- és Délamerikába, valamint a különböző gyarmatokra. Ezeknek csak a szétküldése 600.000 rubelbe került, de a jövőben minden ilyen nyomtatványt díjtalanul fog továbbítani a szovjet posta. Az a tervük, hogy a következő évben csupán a gyermekek között 1 millió istentelen nyomtatványt terjesztenek el.

Örvendetesen szaporodik a szumátrai (Ázsia egyik szigete) protestáns ú. n. batak-egyház tagjainak a száma, noha az ott dolgozó rajnai misszióknak erős harcot kell vívnia a róm. kat. misszió ellenmunkájával. Az elmúlt évben 7100 pogányt kereszteltek meg s így a batak-egyháznak 380.287 tagja van. A rajnai misszió 15 új munkaerőt küldött ki Szumátrába, Niasba és Afrikába.

A francia forradalom alatt sokan elveszítették hitüket a keresztyénség régi tanításában. Nem is csoda. Volt úgy, hogy az emberi észlítették imádat tárgyává és sokan voltak, akik új valláson törték a fejüket, mint valami újfajtájú ruhaszöveten. Egy ilyen jámbor ábrándozó felkereste Talleyrand-t, a híres államférfiut, sajnálkodva panaszkodott, hogy „Theophil-anthropia” nevű új vallása olyan kevés ember tetszését nyeri meg. Tanácsot kért, hogy miként lehetne az új vallás iránt nagyobb érdeklődést támasztani. „A dolog egyszerű — válaszolt Talleyrand. — Ön új vallást akar alapítani; legyen csodákat, gyógyítson betegeket, izzón ki gonosz lelkeket, támasszon fel halottakat, feszítse meg magát tanításáért, támadjon fel a harmadik napon és menjen fel a mennyekbe. Ha mindezt megtette, bizonyos, hogy hatalmas tömegek szegődnek követőjévé.” A „fellaláló” meglepően távozott.

Kínában ezidőszert 6039 misszionárius működik. A keresztyén egyháztagok száma 500.000, a Kínában dolgozó missziói társaságok közül a legnagyobb a kínabelső misszió, amelynek 1936-ban 2717—2717 külföldi lelkesze és 2701 egyéb missziói munkása volt.

A legrégebb Krisztus-kép. Az Eufrates folyómentén végzett ásások során egy keresztyén kápolnát találtak, mely a feliratok bizonyossága szerint 232-ben épült. A falon lévő bibliai tárgyú festmények között van egy Krisztust ábrázoló kép is, amely tehát a legrégebb — ma ismert — Krisztus-kép.

A württembergi bibliatársulat ez év szeptemberében ünnepelte meg fennállásának 125 éves jubileumát. Az ötvenéves jubileumon arról számoltak be, hogy 850 millió bibliát helyeztek el, a százéves fennállásig újabb 8 milliót, a mostani jubileumig pedig 28 millió bibliát adtak el. — A 125. évfordulót úgy ünnepelték meg, hogy az ünnepség helyett az egyik északafrikai törzsszámára készítenek bibliafordítást.

Szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.

Nyomatott a „Grafica” könyvnyomdában, Cluj.